

lazıfından bağışlanmıştır
TÜSTAV

eylem

SORUNLAR

Attilâ Tokatlı

Engels'e Göre Demokrasi ve Devrim

Halil Aytekin

1965 Seçimlerine Katılmayanlar

Behiç Duygulu

Ava Gidenler

Bekir Yenigün

Grev ve Lüks

İNCELEME

Tanju Üner

Faşizm ve Almanya

James Petras

Brezilya'da Korkulu Günler

Çev. : Hilmi Yavuz

Bertrand Russell

Niçin Hıristiyan Değilim

Çev. : Dr. Fahrettin Yakal

SANAT

Armand Hoog

Amerikalılar Ak'ta Karşılar mı?

Nevzat Üstün

Çağımızın Bilinci

TÜSTAV

eylem

ONBEŞGÜNLÜK DÜŞÜN VE EYLEM
DERGİSİ

SAYI : 32 CİLT: 3

15 Nisan 1966

Sahibi :
ŞÜKRAN KURDAKUL

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
NURER UĞURLU

Bu Sayıyı Hazırlayan
ŞÜKRAN KURDAKUL

Sayısı 125 kuruştur.
Altı aylık abonesi 10 lira. Yıllık
abonesi 20 lira. Havaleler, Şükran
Kurdakul - Ankara caddesi 45/22
adresine gönderilmelidir.

Dergiye gönderilen yazılar iade
edilmez

İlan Koşulları :

Tam sahife çift renk: 1250 TL.
Tam sahife tek renk: 1000 TL.

Basıldığı yer :
Gün Matbaası - İstanbul

Kapak baskısı :
Büyük Kervan matbaası

TÜSTAV

DEMOKRASİ ve DEVRİM

ATTILA TOKATLI

Türkiye'deki demokrasinin gerçek bir demokrasi olmayıp biçimsel, yani bir çeşit aldatmaca demokrasi olduğu noktası üzerinde öteden beri ısrarla duran yazar ve düşünürlerimizden bazıları -hem de en önde gelenleri- 1965 seçimlerinin sonuçlarından ve bu sonuçların işbaşına getirdiği hükümetin icraatından karamsarlığa kapılarak, Türkiye gibi «az gelişmiş» bir ülkede demokrasinin çıkar yol olmadığını ve kesin hedeflere ulaşabilmek için görünürde belki daha otoriter ama aslında daha halkçı birtakım kestirme, yani tepeden inme devrimci yolların uygulanması gerektiğini telkine koyuldular. Bu karamsarlığın haksız ve temelsiz olduğunu söylemek istemiyoruz. Sadece, böyle durumlarda karamsarlığın yazar ve düşünürlerden beklenecek en son tavır olduğunu, çünkü karamsarlığa yol açan nedenlerin işlerin yalnız bir tek yanını dile getirdiğini ve gerçeğin en az bir o kadar önemli yanlarının duygusal baskılar altında unutulduğunu belirtmek istiyoruz. Nitekim bu yazıda, Türkiye'nin politik gelişimine ışık tutacağına inandığımız bir tartışma ortamını hazırlar umuduyla, meseleyi en ilk terimleri içinde ortaya koymağa ve dikkatleri, gerçeğin bugüne dek göz önüne alınma fırsatı bulunmamış yanlarına çekmeğe çalışacağız.

Herşeyden önce de, «biçimsel demokrasi» ve «tepeden inme devrim» terimleri üzerinde yeniden düşünmenin gerekli olduğuna inanıyoruz. Türkiye için kullandığında «biçimsel demokrasi» kavramı, yanılmıyorsak, «gerekleri yerine getirilmeyen demokrasi» anlamına gelmektedir.. Bu açıdan bakıldığında, «gerek demokrasi»nin, bazı yazarlarımızın örnek olarak öne sürdükleri Batı ülkelerinde de bir «biçimsel demokrasi» şeklinde başlayıp zamanla ve kendi güçlerinin bilincine eren halk kitlelerinin aksiyonu sonucunda bugünkü duruma ulaştığını görürüz. Bu konuda açıklık sağlamak üzere, F. Engels'ten bazı geçitler aktaracağız :

«Bugüne kadar bütün devrimler, belli bir sınıfın egemenliği yerine bir başka sınıfın egemenliğinin kurulmasıyla sonuçlanmışlardır. Ama bugüne kadar, bütün egemen sınıfların, hâkim oldukları halk kitleleriyle karşılaştırılınca birer küçük azınlık olduklarını görürüz. Ve bir hâkim azınlık devrilir devrilmez, bir başka azınlık Devlet'in dümenini eline geçirmekte ve kamu kurumlarını kendi çıkarlarına göre değiştirmektedir. Her seferinde de, ekonomik gelişimin o an-

daki durumu tarafından iktidarı ele geçirmeğe en hazırlıklı olan azınlık başa geçtiğinden, hükmedilen çoğunluk, devrim sırasında ya harekete azınlık lehinde katılıyor ya da devrimi tepkisizce kabulleniyordu. *Ama her şıkki somut muhtevasından sıyrarak işlere bakacak olursak* (altını çizen benim -A. T.), bütün bu devrimlerin ortak yanı, birer azınlık devrimi oluşlarıdır. Öyle ki, çoğunluk devrime katılsa bile aslında -bilerek ya da bilmeyerek- bir azınlığa hizmet etmiş oluyor ve bu durum, çoğunluğun pasif ve dirençsiz tavriyla da birleşince, azınlık bütün bir halkın temsilcisi gibi görünüyordu.

«İlk büyük başarıdan sonra, zaferi kazanmış olan azınlığın ikiye bölünmesi gelenektendi : Parçaların biri elde edilmiş sonuçtan memnun oluyor, daha da ileri gitmek isteyen ötekiye büyük halk kitlesinin hiç değilse kısmen çıkarına (olan veya öyle gösterilen) yeni talepler ileri sürüyordu. Bu daha köklü talepler çoğu şıkta kabul ediliyordu, ama geçici bir zaman için kabul ediliyordu. Çünkü daha ılımlı olan taraf işleri ele almakta gecikmiyor ve böylece de son kazançlar, tamamen değilse de kısmen elden gidiyordu. Yenik düşen ilericiler bu durumlarda, ya ihanete uğradıklarını haykırıyor ya da yenilgilerinin suçunu tesadüfün sırtına yüklüyorlardı. Ve en sonunda, ilk zaferin getirdiği kazançlar, radikal tarafın ikinci zaferiyle sağlamlık kazanıyor ve bu sağlamlık kazanılır kazanılmaz da (ki o an için zorunlu olan şey de budur) radikal unsurlar sahneden çekiliyorlardı.»

Engels'in, Marx'ın «Fransa'da sınıf mücadeleleri» isimli incelemesine 1895 Martında yazdığı giriş yazısından aktardığımız bu geçitte açıklanan temel durumun Türkiye için de harfi harfine geçerli olduğu iddiasında değiliz. Yalnız ne var ki, burada herşeyden önce demokrasinin doğuşu ve gelişmesi söz konusu olduğuna ve biz de, bugünkü tanımı içinde demokrasiyi Batıdan özenip aldığımız göre, bir an için «her şıkki somut muhtevasından sıyrarak işlere bakacak olursak», bazı yol gösterici, hattâ belki de karamsarlıktan kurtarıcı benzerlikler bulabiliriz düşüncesindeyiz. Nitekim Engels, Batı Avrupa'daki devrim hareketleriyle demokrasinin ilişkilerini, gene aynı yazının devamında incelerken, Bismarck'ın büyük halk kitlesini kendi projelerine kazanma amacıyla 1866 da getirdiği genel seçim ve evrensel oy hakkı prensiplerini Alman işçilerinin son derece ciddiye alarak nasıl kullandıklarını ve hâkim sınıflara karşı nasıl etkili bir silâh hâline getirdiklerini belirttikten sonra, şu gözlemlerde bulunmaktadır:

«... Ve o güne kadar (halk kitlelerini) bir aldatma aracı olarak (güvenip getirdikleri) oy hakkı, (işî sıkı tutmamız sonucunda) halk kitlelerinin kurtuluş aracı hâline geldi. Oy hakkı bize, her üç yılda bir gücümüzü anlamak, git-

tikçe artan oyların sayısı karşısında hasımlarımız dehşete düşerken işçilerimizin kesin zaferin ergeç bizde kalacağı gerçeğini görüp ona göre çalışmalarını sağlamak, böylece de elimize müthiş bir propaganda aracı vermek, hem kendi gücümüz hem de karşı partilerin gücü hakkında yersiz bir karamsarlığa olduğu kadar çılgınca bir iyimserliğe de kapılmamızı önleyecek eşsiz bir aksiyon ölçütü (kriteri) kazandırmaktan gayri bir imkân yaratmamış olsaydı bile, gene de yeterdi. Ama biz (bir tuzak da olsa) oy hakkı ve demokrasi sâyesinde çok daha fazlasını elde ettik : Seçimlerin gergin atmosferi içinde, henüz bizden uzakta olan halk kitleleriyle temâşa geçmek ve karşıımızdaki bütün partileri hücumlarımızla sarsarak *bütün halkın önünde* fiil ve fikirlerinin hesabını bir bir vermeğe zorlamak fırsatını kazandık böylece. Gene oy hakkı, Meclisteki temsilcilerimize, basında veya mitinglerde asla kavuşamayacakları bir hürriyet ve otoriteyle, içerdeki hasımlarına olduğu gibi dışardaki halk kitlelerine de seslenebilecekleri bir kürsünün yolunu açmış oldu... Sonunda da burjuvazi ve hükümet, işçi partisinin teşvik edeceği bir isyandan korktuklarından çok daha fazla seçimlerin sonucundan, meşruluk dışı faaliyetlerden çok daha fazla meşru faaliyetimizden korkar oldular.»

Yazısının devamında, bu sonucun hiç bir tepeden inme devrimin getiremeyeceği kadar olumlu bir sonuç olduğunu belirten düşünür, barikatların modasının artık geçtiğini, ve zaten *bütün halk tabakalarının sempati duyacağı bir ayaklanma yaratmanın handiye imkânsız* olduğunu, halkın bu konuda daima bölünmüş kalacağını ve *işte bunun içindir ki hâkim sınıflara hükümet yöneticilerinin işçi partisini felâkete sürüklemek amacıyla bir ayaklanmaya kışkırtıp itmek istediklerini* açıkladıktan sonra şunları eklemektedir :

«... İktidar bizi boşuna kışkırtmasın : Aptal değiliz... Biliyoruz ki, milletler arasındaki savaşların şartları nasıl değiştiyse, sınıf mücadelesinin şartları da değişmiştir. A la minüt darbelerin ve, bilinçsiz kitlelerin başındaki bilinçli küçük azınlıklar tarafından yapılan tepeden inme devrimlerin çağı geçti artık. Sosyal kurumların baştan-başına değişmesinin söz konusu olduğu bir durumda, halk kitlelerinin meselenin iç yüzünü kavrayarak işe bizzat girişip katılması ve hayatlarını ne adına tehlikeye attıklarını bilerekten müdahaleye karar vermesi gerekir... Halk kitlelerinin bunu anlayabilmesi için de, uzun ve inatçı bir çalışma gereklidir... (Tarihi, darbeler ve türlü devrimlerle dolu olan) Fransa'da bile sosyalistler, büyük halk kitlesini, *yani köylüleri* (altını çizen benim -A. T.), davaya kazanmadıkça kazanacakları herhangi bir zaferin tez zamanda çökmeye mahkûm olduğunu anlamışlar ve partinin ilk ve aralıksız görevinin, parle-

manter faliyet ve sabırlı bir propaganda çalışması olduğunu kabul etmişlerdir... (Yapılacak şey) oylarımızın artışı sürekli kılarak, yürürlükteki hükümet sisteminin çerçevesi içinde iktidara gelmektir... Biz bugün meşru yollardan, meşruluk dışı yollarla ve her türlü devrim yoluyla olduğundan çok daha hızla ilerleyip gelişmekteyiz... Ve (karşımızdaki partiler) kendi yaratmış oldukları bu meşruluk düzeni içinde gümbürdeyip çökmektedirler... Ve bizi itmek istedikleri sokak devrimlerine sarılacak kadar budalaca davranmazsak, karşımızdakilere sonunda, bu kendilerini mahveden meşruluğu kendileri yıkmaya girişmekten başka yapacak şey kalmayacaktır...»

İşte Engels'in «demokrasi tuzağı» ve «tepeden inme devrim» hakkındaki düşünceleri bunlar.. Tekrar edelim : Burada açıklanan durumun Türkiye için de harfi harfine geçerli olduğu iddiasında değiliz. Amacımız, bu konudaki belli başlı kaynaklardan birini konuşurarak, açılmasını dilediğimiz tartışma ortamı için ortak ve sağlam (olduğun inandığımız) bir temel teklif etmekten ibarettir. Türkiye'nin çözmek zorunda bulunduğu «bir başka türlü karışık» meselelerin varlığını kabul ediyoruz. Yalnız, son zamanlardaki (karamsarlıktan ileri geldiğini sandığımız) tepeden inme devrim önerilerinin, demokrasinin «vakit kaybettirici ve enerjileri körletici bir tuzak» olduğu gerekçesine dayandırılmak istendiğini gördüğümüzden, «tuzağın menşei»ni meydana koymanın, Türkiye'nin bugünkü şartları içinde tepeden inme (yani halk için ama halksız) bir devrimin getirmesi muhtemel kazançlar yanında götürmesi muhakkak edinçler de bulunduğunu hatırlatmaya yarayacağını sanıyoruz. Ve gene öyle sanıyoruz ki, bu konuda bütünsel bir görüş yoksunluğundan gelecek bir yanlış hesap, bugünkü geçici karamsarlığın yerini yarın sürücü bir karanlığa bırakması sonucunu doğurabilir.

TÜSTAV

1965 SEÇİMLERİNE KATILMAYAN

YÜZDE OTUZÜÇLER ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

HALİL AYTEKİN

1965 Seçimleri üzerinde bugüne dek verilen konferanslar, yazılan yazılar bu meseleyi enine boyuna inceleyerek (Bazı rakamlar ve istatistikler de vermek suretiyle) bazı aydınlatıcı sonuçlara varıldı. (1)

Hemen hemen bütün bu konuşmalarda ve yazılarda 1965 seçimlerinde vatandaşın karşısına çıkan partilerin durumları ayrı ayrı ele alınarak vardıkları sonuçlar üzerinde duruldu.

- A Partisi neden ilerledi?
- B Partisi neden geriledi?
- C Partisi neden durakladı?
- Diğer bir parti neden dağılmıya yüzttü?

Bütün bu nedenler, enine boyuna incelendikten sonra mesele dönüp dolaşıp 10/Ekim/1965 Millet Vekili seçimlerinde sandık başına gidip de oylarını kullanmak istemiyen yüzde 33 lerin üzerine gelip dayanıyor.

Ben, bu günkü kısacık yazımda şimdiye değin üzerinde çok durulup ve tartışılan -yukarıya sıraladığım- dört soruyu bir yana bırakarak sadece bu güne değin kafaları kurcalayıp da bir sonuca varılamayan şu yüzde 33 lerin üzerinde duracağım: Sandık başlarına giderek oylarını kullanmak istemiyen bu vatandaşlar acaba kimlerdir? Buldukları çevrede hangi partiyi, hangi sınıfı temsil etmektedirler? Sayıları köyde mi daha çoktur, yoksa şehirde mi? Bu denli kim-seleri arayıp bularak hepsiyle teker teker konuştuktan sonra bazı ip uçları elde edip sağlam sonuçlara varmak bizlere yeni pek çok şeyler öğreteceği kanısındayım. Bu gözlem ve araştırmalardan sonradır ki, ancak o zaman Türkiyemiz'in ışık tutan halkçı ve toplumcu partilerin, çalışmalarını tutum ve davranışlarını bu esaslara göre ayarlıyarak -zaman kaybına uğramadan- amaçlarına, dâhâ güvenilir bir yoldan varmış olurlar.

Meseleyi biraz daha somutlaştırmak için buracıkta 1965 seçimlerine katılmayan, ya da katılmak istemeyen vatandaşlardan birkaçını karşınıza çıkararak onlarla sizi konuşturacağım. İşte size çeşitli bölgenin çeşitli insanlarından birkaç örnek: «Biz hepimiz köycek sandık başına gitmemeye karar verdik. Hattâ Bey

elimizden gelse bu günden sonra köyümüze hiçbir partiliyi sokmayacağız. Niye mi dersen? şimdiye kadar gördüğümüz partiler seçimden seçime köyümüze uğruyorlar, cigara paketlerinin üzerine birşeyler yazıp çizdiriyorlar, sonrada köyden çıkar çıkmaz bu yazıp çizdiklerini tomafillerinden dışarı fırlatıveriyorlar... Bu cigara paketlerinden bir tanesini bizim köyün çobanı Durmuş, geçen yıllarda Sakarya ırmağında yüzerken bulmuş. Ah bi abi, bu geçmişi kırıklar yanımıza, yöremize bir uğrasalar gene karşımıza geçip de : «Dilekleriniz, istekleriniz ne? derlerse, daha ağızlarını açmadan köy odasının dolabında sakladığımız bu cigara» paketini şapadan alınlarının ortasına dayıyacağız...»

Nallıhan'ın Uluköy halkından
İbrahim Şaşmaz

ŞAŞKINLAR PARTİSİ

— Neydi o günler bey! Allah o günleri bir daha göstermesin. O Alman harbi günlerini bilirsin? Harp var dediler, reñçberin buğdaylarını zorla çekip çekip ellerinden aldılar. Harp var dediler, Orduya erzak yetiştireceksiniz, Ordu açlığından ölüyor dediler, kışta kıyamette bizleri eşeğimiz, öküzümüzle yollara döktüler. Harp var dediler, ekmeği, şekeri, gazı, bezi karneye bağladılar. Sonra efendicağızım, bu meretleri karneyilede bulamadık. Şekerin kilosunu beş liradan, gazın tenekesini seksen liradan karaborsadan tedarik ettik. Çok kez ölen ölülerimize kaput bezi bulamadık, yorganlarımızın melefesini sökerek kefen diktik.

Sonra köylü, aynı yıllarda girişilen İlköğretim seferberliği adı altında yapılan haksız işlemleri, «Toprak reformu» kanunu denilen sulu memenin meclisten geçişisini, bütün bu gürültüler arasında «Demirkıratlar»ın ortaya çıkışının hikâyesini uzun uzun anlattıktan sonra, «Umut fakirin aşı ekmeği imiş. Eskilerden hayır görmeyince acar destinin suyu soğuk olur dedik bu yeni çıkanların peşine takıldık. Ama perşembenin gelişi çarşambadan belli olurmuş. Onlardan da çabucak ağzımızın payını aldık. bey.»

Bu dert dağarcığı olan köylüye sordum :

— Ya şimdi?

— Şimdi ise beyim, onlar eriştiler muratlarına. Biz ise, deh çüüü, deh çüüü! Bu yollarda çile doldururuz ömrümüz boyu. Yedibaş horanta şu eşeğin üzerindeki incığa-boncuğa bakar. Köylüye iş bulacaklarmış laf, laf laf laf... Ol sebepten ötürü sandık başına gidip de oylarımızı kullanmayacağız. Hem kullan-

sak ne olacak beyim, hepsinin yüzü ameli kara olsun. Onları kaç beş sefer denedik. Biz hepsini biliriz, fakiri fukarayı düşünen kim, daha mencilise adım atar atmaz maaşlarımıza zam da zam diye tutturuyorlar. Geçinmiyorlarmış, vay fukaralar vay. Benim yıl oniki ayda kazandığım tüm para bin lirayı geçmez. Onlarıncı anda bizimki patlıcan hey gidi hey.. Partimizi de başımıza gelenleri de hiç sorma bey, Biz köycek şaşkınlar partisindenik şaşkınlar, Allah encamımızı hayır eyleye...

Ömrü yol tepmekle geçmiş
Güdüllü bir çerçi

AÇILMADIK KARPUZLAR...

Başkent de partileri de adamlarını da karpuzlara benzeten bir köşker: Gelmiş geçmiş bütün partileri birbir peşine sıralayarak partilerden de, politikacıardan da tiksindiğini açıkça ifade eden bir yüzle, «Karpuzun birincisini açtık çürük çıktı. İkncisini açtık, çürük çıktı. Yeni çıkan partilerde varmış emme hey beyim, olanca ömrümüz karpuz ağzı açmakla mı geçecek? Ya bunlar da ötekiler gibi acı, çürük çıkarsa...»

Sonra Başkent'in 17 yıllık köşkeri sorularım karşısında bir ara duruyor, düşünüyor, yutkunuyor, «Benden paso kardeş diyor. Hani bir söz var adamın birine sormuşlar, Azrail oğlan dağıtıyor sen de bir tane ister misin demişler, O da hemen cevabı yapıştırmış ondan oğlan moğlan istediğim yok elimdeki oğlanı almasın da demiş... Benim şu avuç içi kadar yere ödediğim vergiyi söylesem ağzın açık kalır. Neyse ötesini pek deşelemeye gelmez. Türkçemizde tekerin böldükleri ne manaya gelir bilirmisin? bunların hepsi tekerin böldükleri İyisi mi kit dişim kit... kilitten berk...»

Sandık başına gitmeyenlerden son olarak konuşmamı, Almanya'da yüz kadar işçisi bulunan bir Koçhisar köylüsünün ilgi çekici sözleriyle bitireceğim:

— Kusura bakma bey, biz oylarımızı köycek, bizlerden Almanya'ya daha çok işçi göndermeyi vaad eden partiye vereceğiz. Yoksa, bu partilerin hiçbirinden bizlere hayır gelmez.» diyen köylüyü deşelediğim zaman öğreniyorum ki, bu güne değin gelip geçen iktidarların hiç şöyle birinin üzerinde eğilip kafa yormadığı çeşitli tedirginliklerin, çeşitli uğursuzlukların pek çoğunu şu Almanya işi bir çırpıda halledivermiş köylerinde.

Nedir bu çırpıda Koçhisar köylüsünün hallediveren meseleleri? Bir zamanlar toprak darlığı, geçim darlığı yüzünden daralıp daralıp bir birlerinin girt-

lağına yapışıp kalan -ömürlerini hapisane damlarında geçiren- ünü kötüye çıkmış bir köy, Bu gün Almanya işi çikali bölge içinde parmakla gösterilir örnek köylerden biri sayılıyor...

O halde bugünkü partilerin tutumları ve eylemleri karşısında partilerden de, politikacılardan da bıkmış görünen vatandaşları yeni kurulan acar partilere yaklaştırmak nasıl mümkün olacak? Burada iş dönüp dolaşıp köylünün verdiği «Açılmadık karpuz.» Hikâyesine dayanıyor:

Kim ne derse desin, halkımızın küskünlüğü ne olursa olsun dertlerime de-va bulurum umuduyla gene her zaman kendine uzanan dost ve kurtarıcı eller arıyarak ona doğru koşmasını bilecek, Onun çevresinde saflanacaktır. Yeter ki partiler bu aldatmaca oyunlarından vaz geçerek halkımızın kendi ekip-diktikleri karpuzlardan lâıyk olanları bulup çıkararak sağlam ve güvenilir ellerle önlerine sunmasını bilelim. Geriye, sunulan karpuz dilimlerinin kardeşçe paylaşılması kalıyor ki dertli halkımızın şimdilik bundan söz bile ettiği yok...

(¹) Bu konu üzerinde sıra ile, T. Güneş, İ. Arslan, B. Savcı, S. Aren, C. O. Tütengil'in «seçim konuları üzerinde» Sosyalist Kültür derneğinde verdikleri konferanslar... Cumhuriyet ve Akşam gazetesinde çıkan birkaç yazı...

TÜSTAV

AVA GİDENLER

BEHİÇ DUYGULU

Gerici gazetelerin, bir de bunların yanında yer almış sürümlü gazetenin kışkırtmalarına rağmen Sürek Avı sökmedi. Yazık oldu manşetlere. «Komünist Avı Başladı» manşetleriyle bir terör havası yaratmak, sanatçıları sindirmek, belli-başlı yazar ve şairleri içeri tıkmak, geride kalanlara da gözdağı vermek hevesi kursaklarında kaldı. Bu komik heyecan sabun köpüğü gibi söndü gitti. Konferanslarda olay çıkartmak, bina basmak suretiyle canlandırılmaya çalışılıyor. Yalnız, baskıyı yapanlar bir şey öğrendi: Türk Sanatçısı kuru gü-rültüye pabuç bırakmıyor. Kodese girmek gerekiyorsa giriyor fakat geri çekil-miyor. Çoluk çocuk var, geçim kaygısı, ekme parası! Günümüz sanatçısı ken-disini buralardan vurmak isteyen yöneticiye kaya gibi göğsünü göstermesini ve zayıf kişilere has bahaneleri bir kenara itmesini bildi.

Alkış bekleyen bir okul, aydınlarca hiç yoktan bir çocuğun başını yak-makla suçlandı. Yalnız basında değil evlerdeki, kahvelerdeki sohbetlerde bile kınandı, küçümsendi. Alkış bekleyen okulda, alkış bulunamayınca olayı üstüne alan bulunmadı, herkes birbiri üzerine yıkmaya çalıştı ve küçük bir öğrenciyi içeri tıktırmayı başaran bu okul küçüldü küçüldü neredeyse ortadan silindi.

Bu deneme yöneticilere gösterdi ki malûm kararı çalma tehdidiyle Tür-kiyede fikirler yasaklanamaz artık. Özgürlük özlemi ateş bacayı sarar gibi sar-mıştır. Türk sanatçısı, Türk aydını kendisinden güçsüzlere kendisini ezdirme-meye kararlıdır. O, bilmem kaç yılının zaman zaman boyun büken sanatçısı değildir şimdi. Beş parmağını açmış, karşısına çıkıp yolunu kesen gayretkeşle-rin, emir kullarının, onlara emir verenlerin alnını karışlamaktadır.

Ellerinde kovalarla kara, sanatçının, aydının karşısına yarım pabuçla çı-kanlar gün gelecek pabuçsuz kaçacaklardır. Sanatçıda, aydında haklarını çiğne-tecek göz yoktur çünkü. Haber vermesi bizden ayaklarını denk almak onlar-dan.

DOKUZ

BEKİR YENİGÜN

Karayolları İşçileri Sendikası Başkanı.

İşverenler Sendikası Konfederasyonunun, İzmirde yapılan 6. Koordinasyon toplantısında, yürütme kurulu başkanı Saim Mersinlioğlu'nun «Bizim gibi ülkelerde grev ancak bir lükstür» şeklindeki konuşması, düpedüz işçilerin, bu işçilerin bağlı buldukları sendikaların ve daha anlamlısı emekçi Türk halkının direnme gücünü alaya alarak hiçe saymaktır.

Burada grev ve lüksün üzerinde ayrı ayrı durarak bir ünlü Türk yazarının dediği şekilde «Çarpışan kabaklardan» dökülen çekirdekleri bir sendikacı açısından incelememiz gerekiyor. Her zaman bulunan ve ihtiyaç sahipleri tarafından her an kullanılabilen meta ve davranışlar hiç bir zaman lüks addedilemez. Başkalarında olmayan, ender bulunan eşya ve imkânları kullanmak ve bu kullanmayı çeşitli yollardan topluma hissettirmek lüksün ta kendisi ve de reklamdır. Patron ve patron teşkilatlarının burada anıyamadıkları bir noktayı önemle açıklamak isteriz: Gelişmiş ülkelerle geri kalmış ülkelerde yapılan grevlerin çok iyi ve bilinçli bir şekilde dikkate alınması gerekir.

Söyle ki : Gelişmiş ülkelerde emekçiler medeniyet nimetlerinden daha çok yararlanmak için grev yaparken, geri kalmış ülkelerdeki emekçiler ise biyolojik yaşamalarını birkaç yıl daha uzatabilmek ve bilhassa günlük yaşama ağırlığına omuz vermek için grev yaparlar. Çünkü emekçilerin grev veya pazarlık yoluyla aldıkları maddi menfaatler, değişik yollardan fazlası ile geri alınmaktadır. Kaldı ki bugünedek yapılan üç beş grev hariç diğerleri Türk emekçilerinin dayanışma gücü gösterisinden ileri gitmiş sayılamaz.

Bir ülkede, grev yapmamayı tavsiye edenlere karşılık, grevlere sebep olan çalıları yok edecek yönetici ve emekçileri çalışamaz hal getirmek için gayret gösterilirse daha çok kimin kazançlı ve haklı çıkacağını yarımlar gösterecektir.

Anayasamızın 47. Maddesiyle teminat altına alınmış ve 275 sayılı kanunla düzenlenmiş bu grev hakkını kullanmak hiç bir zaman lüks değildir. Burada lüks olan bir şey varsa o da ancak Lokav'tır. Yazımızın başında dediğimiz gibi «olmayan şeyleri kullanmak» evet Anayasada olmayan Lokav'tı patron zihniyetiyle kullanıp Türk emekçisinin sefaletini seyretmek bizce en büyük ayıp lükstür.

Biz emekçiler bugüne kadar gördüğümüz ak- kara misali davranışları dile

getirmedikse sağlığımızdan değil, sabırlı oluşumuzdandır. Sabırlı insanlar karşılarında bulunanlardan tek şey ister, tek şey beklerler: ANLAYIŞ... İşte bunu bulamadıkları gün yıllarca yutarcasına görüp dinlediklerini, şevrelerine ve de kamu oyuna yine sabırla anlatırlar, anlatırlar, anlatırlar...

Doğuda yüzbinlerce insan Trahomdan kr olurken, büyük kentlerdeki özel bir veya iki ameliyat veya tedavi bile gelmiyor. Biz buna lüks demedik.

Doğuda tezek yakılıp, Anadolunun bazı bölgelerinde ormanlar kemirilirken, büyük kentlerde malum yollardan alınan ilmühaber'lere müsteniden dağıtılan kömürlerin varlığına lüks demedik.

Krk haneli Őikeftan köyünde insan eliyle yapılıŐ bir tek eve karşılık, oy için asfaltlanmıŐ ve elektriğe kavuŐturulmuŐ az sayıdaki 5 - 10 eŐraf köyüne lüks demedik.

Mesken davasıyla ilgili bilmem ne komisyonunda 69 mu- 90 metre kare mi çekiŐmesi devam ederken 9 m2 li odalarda oturanlarla oturduk ve 180m2 DAİREleri seyrettik, lüks demedik. Ne Dedik: Evet, ne dedik:

Anayasa dedik.

Sosyal adalet dedik.

Toprak reformu dedik.

SanayileŐme dedik.

Sosyal güvenlik dedik.

Vergi reformu dedik.

Emeğe ve yaratılan değere göre gelir dedik.

zet olarak, milletçe insan gibi yaŐayalım dedik.

Ve bu dediklerimizle, ađdaŐ uygarlık yarıŐında bizim de bir kulvara girdiğimizi görmek, milletçe haysiyetimizi kazanıp, sömürülmeden, boyun kırmadan millet ve toprak bütünlüğümüzü muhafaza ve nesiller boyunca devam ettirmeyi istemektir. Emekçiler tarafından istenmiyen tek şey kendilerini (emekçileri) anlayamayanların kamu önünde konuşması ve patron zihniyetli insanların lokavt denn lüksü kullanmalarıdır.

FAŞİZM ve ALMANYA

TANJU ÜNER

Faşizm Latince bir kelime olan (fascis» den geliyor. Eski Romada deynek demetlerinden yapılmış kırbaçlara bu ad verilirdi. Bellerinde bu deynek demetleri asılı polis memurları -Liktörler- halkı bunlarla cezalandırırlardı. Ayaklanma ve savaş sürelerinde bu deynek demetinin ortasında birde balta bulunurdu. Mussoloni ve taraftarları bu baltalı deynek demetini kendilerine sembol yaptılar. Zorbaliği temsil için bundan daha güzel bir sembol bulunamazdı, sonraları zorbalık faşizmin dünyada en belirli işareti olmuştur.

Faşizmin tarihte ilk kez ortaya çıkması Sovyetler birliğinin kurulmasına raslar, bu bir tesadüf değildir. O süreye değin sosyalizm burjuva sınıfı için ciddi bir tehlike değildi. Tarihin ilk sosyalist devleti olarak Sovyetler birliğinin kurulmasıyla beraber, kapitalistler kendi çıkarlarının ne şekilde yerle bir edilebileceğini tüm açıklığıyla gördüler, bu görüş sonunda egemen sınıfların sosyalizme karşı panzehiri olarak faşizm doğdu. Faşizm böylece yalnızca egemen sınıfların basit bir diktatörlüğü değil, bu diktatörlüğün sosyalizme karşı olan şeklidir.

Yirminci yüzyılın başlangıcından bu yana sosyalist hareketin büyük küteller tarafından hızla benimsenmesi, Sovyetler birliğinin kurulması ve bu yeni devletle Avrupa işçi sınıflarının ilişki kurması burjuva sınıfına tehlike çanlarının çalındığını haber vermiştir. Sosyalizmin ortaya fakir halk kütelleri için tek kurtuluş yolu olarak çıkması, sosyalist düzenin savaşları ortadan kaldıracağı umudu sosyalizmi gittikçe genişleyen bir çevreye yayıyor, geliştiriyordu. Burjuva sınıfı sosyalizme iki yöntemle karşı çıktı. Bu yöntemler toplumsal gelişmeyi frenleyen hareketler olarak geliştiler. Parlamenter kapitalizm ve faşizm. Birincisiyle kazanın patlamaması için küçük bir delik açılıyor buhar azar azar dışarı bırakılıyor, ikincisiyle birincisinin krizi anında kazanın patlaması zorla önleniyordu.

Parlamenter kapitalizmde yasalar önündeki sözde eşitliğin arkasında sürekli olarak kapitalin sıcak nefesini duymak mümkündür. İnsanları etkileyici tüm araçlar bu düzende basın, partiler, sendikalar, dini kurumlar, v.b. -kapitalist sınıfların yararına çalışır. Bu düzen iktisadi olarak işleyebildiği sürece devam eder. Almanyada 1932 yılında şekilci demokrasi büyük bir kriz geçirmişti, bu kriz kapitalist düzenin tehlikeye girdiğini haber veriyordu. İşçi sınıfı eline geçen bu fırsatı değerlendiremedi. Kendi arasındaki sürekli anlaş-

mazlıklar, bölünme, toplumcu düzene geçiş şekli üzerinde bir karara varamama işçi sınıfının karşısında birleşik bir saf kurmuş egemen sınıfların harekete geçmesini sağlamıştır. Böylece 30 Ocak 1933 de faşistler iktidarı ele geçirdiler, faşizme geçiş üstelik yasalara da uydurulmuştur. Bu örnekte anlaşılabileceği gibi parlamenter kapitalizm düzgün işleyebildiği sürece devam etmekte, bu sürede işçi sınıfının büyük bir kısmı bu düzenin savunuculuğunu yapmakta, ama düzen tehlikeye düşünce işçi sınıfı durumu kavramaktadır. Bu gecikme doğal olarak burjuvaya yaramaktadır, onun işçi sınıfıyla beraber çalıştığı süreden kuvvetli bir şekilde çıktığı muhakkaktır, tehlike karşısında emekçiden daha güçlü olarak kendi çıkarlarını savunabilir durumdadır.

Faşizmi eski diktatörlüklerden ayıran bir yanı sıra, şekilci bir sosyalizme yer verir görünmesidir. Basit işçi kütlelerini çoğunlukla bu yanıyla avlayabilmektedir. Böylece faşizm emekçi kütleler için sevimli bir şekle sokulmaktadır. Gerçekte faşistler sosyalizmin temel anlamı demek olan üretim araçlarının halka maledilmesi ilkesini bir yana bırakırlar, buda eski toplum düzeninin olduğu gibi devamından başka birşey değildir. Almanya bu konuda bize yeteri denli örnek olmaktadır. Sosyalistlerin sınıfsız toplum isteği yerine faşistler orada halkbirliği» adı altında bir düzen kurmuşlardır, bu toplumda kapitalist ve emekçi görünüşte eşit koşullar altında çalışacaklar, birbirlerine saygı duyacaklardı. Sosyal devrim yerine tek kişinin diktatörlüğü demek olan milli devrim yapıldı. Tefecilikle savaş adı altında gerçekte Yahudi düşmanlığı körüklendi. O süreye değin Alman kapitalizminin tüccar ve araç sınıfını yahudiler meydana getiriyordu, bu sınıf yalnız kapitalini çalıştırıyor, sanayiyle ilgilenmiyordu. Halka tefeci ve aracıyla mücadele ediliyor görünerek tüm yahudilere yaşama hakkı verilmedi. Oysa bu aracı sınıf Yahudi topluluğunun küçük bir bölümünü meydana getiriyordu. Yahudi kapitalistin yerini Alman kapitalisti aldı. Serbest rekabet düzeninde başa çıkamadığı Yahudi kapitalistinden Alman kapitalisti böylece kurtuluyordu, doğal olarak bu arada yok edilen diğer yahudilere de göz yumdu. Emekçi kütle için Yahudilerin yok edilmesi başka bir anlam taşır. Bilinçsiz emekçi, işsiz kalmasını, sefaletini faşistlerin başarılı propagandası sonunda Yahudilere bağladı. Böylece Alman kapitalisti ve bilinçsiz emekçisi başka başka yollardanda olsalar Yahudi topluluğunun Alman toplumu için zararlı olduğu görüşünde birleştiler. Bilinçsiz emekçinin yanlış bir tutumla faşistlerle aynı düzeyde bulunmasına rağmen faşistlerle mücadele edenler gene emekçilerdi. Bilinçli emekçiler içerde ve dışarda rejime karşı geniş bir savaş açtılar, bu savaşı binlerce kişi yaşamlarıyla ödedi.

Savaş sonrası ikiye ayrılan Almanyada, faşizm konusunda ayrı ayrı işlemler uygulandı. Batı Almanyada ne sebepten olursa olsun faşist rejimin takibine uğramış kişiler faşizme karşı savaşan bilinçli emekçiyle bir tutuldular. Oysaki bunların çoğu faşizme karşı değildi, çeşitli sebeplerden faşist rejimle çatışmaya düşmüşlerdi -başka ırktan olmaları, dinsel inanışları, v. s.- Hatta savaşın sonuna doğru yenilginin yaklaştığını gören ünlü faşistlerin yalnızca Hitlerlere karşı çıkmaları onları savaş sonrası batı Almanyasında birer kahraman yapmıştır. Bu düşünüden çıkılırsa Göringi bile faşizme karşı savaşmış kabul etmek gerekir, bilindiği gibi Göring son sıralarda partiden uzaklaştırılmış ve Hitlerin gözünden düşmüştü. Batı Almanyada üretim araçlarının eski sahiplerinin elinde kalması yüzünden büyük değişiklikler olmadı. Eski faşistlerin çoğu önemli kurumların başında kalmaya devam ettiler. Fabrikalar, okullar ve diğer kurumlar eski düzenlerini aynen sürdürdüler. Doğu Almanyada savaş sonrası eski faşistlere karşı tutum bambaşka olmuştur. Naziler tüm eğitim, ekonomik, yönetim v. s. kadrolarından uzaklaştırıldılar. Nazilerin ve onların işbirlikçilerinin bu yerlerden uzaklaştırılmasıyla büyük zorluklar doğdu, okullar öğretmensiz, devlet daireleri memursuz, fabrikalar yöneticisiz kaldı Doğu Almanya yeni bir rejime geçiş zorluklarının yanında bu zorluklardada uğraşmak zorunda kaldı. Yaşamın normalleşmesi için uzun bir süreye gereksinme duyuldu. Yukarıdaki sebepler yüzünden batı Almanya kalkınmasını çabuk yaptı, şekilci bir inceleyci için batı Almanyadaki durum daha çekici gelebilir, öyleya daha kolay bir kalkınma başarılmış, eski sorumluların yerine yenilerinin bulunması için büyük zorlamalara girililmemiştir. Tarihsel gidiş bunun böyle olmadığını göstermektedir, kapitalist düzen şimdi ne denli başarılı olursa olsun krizinde içinde taşımaktadır. Kapitalist düzenin ilerde 1932 deki gibi sorunlarla karşılaşmayacağı garanti edilemez. Bu kez eski faşistler doğal olarak eskisi gibi ortaya çıkmayacaklardır, toplumların gündene değişmesi koşullardada başlıklar doğurmuştur. Çağının koşullarına uygun bir faşizmin Hitler faşizmininden birçok ayrılıkları olacaktır.

Batı Almanya bugün muhakkakki faşist bir düzenin içinde değildir, ama dikkatli bir bakış batı Almanyanın yeniden faşizme yaklaşmaya başladığını göstermektedir. Batı Almanyanın politikası yeniden askeri çizgilerden hareket etmektedir, ülkenin tek sosyalist partisi 1959 daki Bad Godesberg programıyla kapitalizmi kabul etmiş, sosyalizmini bir kenara bırakmıştır, komünist partisi kapatılmıştır. Devletin en yüksek yerlerinde eski faşistler hiçbirşey olmamışcasına görevlerini yürütüyorlar. Sendikalar çeşitli oyunlarla uyuşturulmuş, gün-

delik sorunların içine itilmişlerdir. Bugün meclisin çıkarmaya çalıştığı yeni bir kanun⁽¹⁾ meclisten çıkarsa egemen sınıflara Hitlerin 1933 de meclisten aldığı diktatörlük hakkına benzer bir hak verecektir. Batı Almanyanın şimdi içinde bulunduğu şekilci refah krize çevrildiği anda bu ülkeyi bekleyen birçok olaylar vardır. Bu olaylar yalnız batı Almanyayı değil tüm Avrupayı tehlikeye atabilir. Batı Almanyanın bu gidişine gene ülkenin kendi emekçisi dur diyebilir, ama bugün Alman emekçisi dar çerçevesinden çıkıp durumunu görememektedir, bunda yalnız kendi ülkesinin kapitalistinin değil Amerikan kapitalistiyle işbirliği büyüktür. Savaş sonrası batı Almanyaya yerleşmiş, Alman kapitalistiyle işbirliği yapan, çoğunlukla ona hakim olan Amerikan kapitalisti kendi tecrübelerinden faydalanarak emekçi sınıfı içten çok güzel bölmesini, onun gözünü boyamasını bilmiştir. Yeniden doğabilecek bir Alman faşizminin bu kez Yahudi düşmanlığı yapamayacağı muhakkaktır, bunun sebebi Almanyanın en büyük işbirlikçisi Amerikanın büyük kapitalistlerinin çoğunun Yahudi olmasıdır.

Uzak, yakın tüm sulh sever ülkeler batı Almanyayı dikkatle izlemelidirler, ülkelerinin kapitalist sınıflarının Almanyada doğacak bir karışıklıkla Alman kapitalistinin yanında yer alması dünyayı yeniden tehlikeye götürebilir.

(1) Notstndesetz adındaki bu kanun sendikaların ve ilerici güçlerin tüm karşı koymalarına rağmen Hristiyan demokrat Partinin önderliğinde meclisten geçirilmeye çalışılmaktadır. Bu kanun çıkarsa hükümete sınırsız yetkiler verecektir.

TÜSTAV

BREZİLYA'DA KORKULU GÜNLER

JAMES PETRAS

Çeviren : Hilmi YAVUZ

Brezilyada silâhli kuvvetlerin iktidara gelişinden bu yana 18 ay geçti (1). Bu süre içinde seçimle işbaşına gelmiş 23 eyalet valisinden 7'si görevlerinden uzaklaştırıldı. Aralarında ılımlı muhafazakarların da bulunduğu bu valilerin yerine askerî dikta yönetimine bağlı kişiler getirildi. Unidao Democratica Nacional (UND) nin aşırı sağcı destekçileri kamu kesiminde önemli görevlere atandılar. Solcu valiler cezaevlerine gönderilirlerken muhafazakar, hattâ liberal tutumlarıyla bilinen yüksek dereceli memurlar siyasal haklarından yoksun bırakıldılar. Sosyal ve ekonomik görüşleri bakımından olduğu kadar askerî alanda da muhafazakar düşüncede olan — daha da ileri giderek silâhli kuvvetlere yakınlık duyan — valiler bile, askerî dikta yönetiminin siyasal gücünü ispatlamak amacıyla sırf gösteriş olsun diye görevlerinden alındılar. Brezilya'da bugüne değin örneği görülmemiş ölçüde geniş bir ayıklanmaya girişildi ve sivillerin yerini askerler aldı.

Anayasa ile güvenlik altına alınmış olan hakları ortadan kaldırılan 'Ata Institucional', Brezilya kamu kesiminde toptan bir 'temizlik' hareketi izledi. Siyasal haklarından alıkonulardan çoğunluğu, İşçi Partisinin Partida Trabalhista Brasileiro (PTB) üyeleri idi: Farklı liberal ve radikal görüşleri olan 378 seçkin politikacı arasında iki eski cumhurbaşkanı (Quadros ve Kubitschek), 6 bakan, 4 genel müdür, 58 temsilciler meclisi üyesi, 3 senatör, 48 yüksek dereceli memur — ki bunların çoğunluğunu liberal milliyetçiler teşkil ediyordu — 70 eyalet meclisi üyesi, 10 yargıç (aralarında iki yargıtay üyesi de vardır), 2 rahip, 44 sendikacı, 11 üniversite öğretim üyesi ve 7 gazeteci bulunmaktaydı.

Temizleme işlemi bu kadarla bitmedi. Liberal katolik eğilimli olanlardan komünistlere, işçilerden din önderlerine kadar uzanan geniş bir siyasal kadroya dahil binlerce yurttaş cezaevlerine atıldı. İktidar değişikliğinden bu yana cezaevlerin atılanların sayısı 15.000 ile 20.000 arasında. Tevkif edilenlerin eyaletlere göre bölünüşü ise şöyle: Her birinde 2000'er kişi tevkif edilen Sao Paulo, Rio Grande De Sul ve Pernambuco başta geliyorlar. Minas Gerais ve Guana-

ONALTI

bara ise 1500'er tutuklu ile ikinci sırayı işgal ediyorlar. Binlerce yurttaş 'yıkıcı hareketlerde bulunabilecek nitelikte kişiler' oldukları gerekçesiyle kalabalık cezaevlerinde tutuklu bulunduruluyorlar. 500'den fazla siyasî suçlu yurt dışına sürgün edilmiştir. Aradan bir yıl geçmeden tutukluların sayısı binleri aşmış ve temizlik hareketi, Brezilya'da günlük yaşamasına giren olagan bir işlem haline gelmiştir.

Zorbalıkla yıldırma araçlarının başında Askerî Polis Soruşturmacıları (Íquiarta Political Militar) geliyor. Polis dilediği yurttaşın evine dilediği saatte girebilmekte ve tevkif müzekkeresi olmaksızın alakoyarak dilediği biçimde sorguya çekebilmektedir. Habeas Corpus hakkına saygı göstermek şöyle dursun, aleyhinde en ufak bir delil bile bulunmayan kimse bile 'yıkıcı faaliyetler e bulunduğu' gerekçesiyle kolaylıkla suçlanabilmektedir. Daha çok iş adamlarının okuduğu muhafazakar Correio De Manha gazetesinin 8 Kasım 1964 günkü sayısında binlerce Brezilyalı yurttaşın bu şekilde yıldırma ve cezalandırma yoluyla boyun eğme zorunda bırakıldıkları bildiriliyor. Hükümet darbesinden aşağı yukarı bir yıl sonra Correio De Manha, 40.000 Brezilya yurttaşı hakkında sıkı bir koğuşturmanın devam ettiğini, 10.000 kadar hükümet memurunun da ya işten atıldıklarını ya da zorla emekliye ayrıldıklarını açıklamıştır.

BİLİM ADAMLARINA UYGULANAN İŞLEMLER

Aralarında Latin Amerika'nın en seçkin bilim adamlarının bulunduğu Brezilyalı aydınların çoğu ya mevkilerini kaybetmişler ya da sürgüne gitmişlerdir. Brezilya'nın en önemli iktisadçılarında biri olan Celso Furtado'nun durumu, aydınlar arasında girişiler 'temizleme'ye iyi bir örnek olsa gerektir. Brezilya'dan sürgün edilen Furtado şimdi Amerikan Üniversitelerinde öğretmenlik yapmaktadır. Furtado 10 yıl süre ile siyasal haklarından yoksun bırakılmıştır. Brezilya Üniversitelerinde ciddi sosyoloji araştırmaları ile bilinen Florestan Fernandez demokratik sosyalist tutumu dolayısıyla cezaevine atılmıştır. Gizli polis tarafından 'yıkıcı faaliyetlerde bulunmakla' damgalanan Fernandez inançlarını gizlemek gereğini duymamış «Ben solcuyum, çünkü demokratik bir sosyalizmden yanayım» demiştir (O Estado Da Sao Paolo Gazetesi, 30 Mart 1965). Bilim adamlarını inançları adına direnmeye çağıran Fer-

Sorunlar

nandez şöyle demiştir:

«Brezilya'da giderek yok olmaya yüz tutan özgür çalışma ortamını ve soysuzlaştırılmış ya da yitirilmiş hoşgörü düzenini kendi gücümüz ve ellerimizle yeniden yaratmak sorundayız» (Correio Da Manha, 20 Kasım 1964)

Brezilya'nın sayılı eğitimcilerinden biri olan Prof. Anisio Teixeira siyasi partilerden hiçbirleriyle bir ilişkisi olmamasına ve devrik Goulart hükümetiyle işbirliği yapmamış olmasına karşın, Üniversitedeki görevinden uzaklaştırılmıştır. 10 yıl süre ile yurttaşlıktan da atılan Prof. Teixeira, şimdi Amerikada Columbia Üniversitesinde çalışmaktadır. Brezilya'nın eğitim düzenini modernleştirme çabasına büyük ölçüde emeği geçen Prof. Teixeira eğitim bürokrasisinin duvarlarını yıkarak, yoksul ama kabiliyetli halk çocuklarına yüksek öğrenim olanağı sağlanmasına önayak olan tasarıların hazırlayıcısıdır. Brezilya Fizik Araştırmaları Enstitüsü Başkanı olan Prof. Jose Leite Lopez ise yurt dışına çıkma zorunda bırakılmıştır. Prof. Leite Lopez şimdi Sorbonne Üniversitesinde öğretim üyeliği yapmaktadır. Sao Paulo Üniversitesi Fizik Kürsüsü başkanı olan Prof. Mario Shemberg de solcu görüşleri yüzünden 4 ay hapis cezasına çarptırılmıştır. Aydınlarla uygulanan zorbalıkların belki de en barbarca olanı tanınmış Brezilya'lı yazar Astrujildo Pereira'nın başına gelenlerdir. Siyasal inançları yüzünden gizli polisçe tevkif edilen Pereira yargıç önüne çıkarılmaksızın 4 ay cezaevinde tutuklu kalmıştır. Pereira 74 yaşındadır.

Brasilia, Minas Gerais, Pernambuco Bahia ve Rio Grande De Sul Üniversiteleri askerî hükümet darbesinden hemen sonra silahlı kuvvetler tarafından işgal edilmiştir. Bu müdahaleler öylesine genişlemiştir ki son zamanlarda Sao Paulo Üniversitesi Edebiyat, Felsefe ve Fen Fakültelerinde yapılan tasfiyeler dolayısıyla, Üniversite Profesörlerinin yerine ortaokul öğretmenleri tayin etmek zorunda kalmıştır (Correio Da Manha, 20 Aralık 1964).

Olup bitenler önünde görünür tehlikelere karşın, liberal ve solcu aydınlar direnmeye devam ediyorlar. Brezilya'daki aydınların büyük bir kısmının imzaladıkları bir manifestoda, 'en ilkel demokratik özgürlüklerin bile yasaklanması' protesto edilmektedir. Aradan birkaç gün geçtikten sonra bu manifesto desteklemek üzere sokakta yurttaşlardan imza toplamaya kalkanlar gizli siyasî polis tarafından yakalanmışlardır. Dikkate değer olan taraf, bu koğuşurma sırasında Liga Democratica Radical adını taşıyan aşırı sağcı bir örgütün büyük çapta yardımcı olmasıdır. Bu sağcı örgüt, Millet Meclisi'nin engelleyici

'obstüksiyonist' olduğu gerekçesiyle feshini istemektedir. Hükümet darbesinden bu yana buna benzer aşırı sağcı gruplar birer ikişer belirmeye başlamışlardır.

EKONOMİK DURUM

Aydınlara karşı yürürlüğe konulan işkenceler, darbeden sonra Brezilya orta sınıfında başgösteren genel kötüleşmenin sadece bir kısmını teşkil ediyor. Garip olan, orta sınıfın ateşli bir duygululukla askerî hükümet darbesini desteklemiş olmasıdır. Darbeden kısa bir süre önce 50.000 kişilik bir nümayişçi grubu, orta sınıf statüsünün korunması için askerî diktatörlükten başka çıkar yol görmediklerini belirten gösteriler yapmışlardı. Ama darbeden bu yana yaşama koşulları gitgide daha da kötüleşen ise bu sınıftan başkası değildir. Enflasyon, orta sınıfın sabit satın alma gücünü azaltmakta, iktisadi durum batağa saplandıkça orta sınıf daha çok şeyler yitireceğe benzemektedir.

General Branco'nun askerî dikta yönetiminde Brezilya ekonomisi Uluslar arası Para Fonu'(IMF) nun sıkı gözetimi altında hızla kötüleşmektedir (2). Askerî darbeden önce de Brezilya'nın iktisadi büyümesinin durmak üzere olduğunu gösteren belirtiler ortaya çıkmıştı. Ama darbeden bu yana, Brezilya ekonomisi negatif bir büyüme hızı göstermiştir. İktisadi kalkınma hızının düşüş eğrisi yıllara göre şöyledir:

1961	% 7.7
1962	% 3.7
1963	% 2.0

1964 yılında ise hükümetin denetimi altında bulunan Getulio Vargas Enstitüsü tarafından yayımlanan bir incelemede büyüme hızının negatif bir dönüşüm gösterdiği —3'e düştüğü açıklanmıştır. Büyüme hızının birey başına (per capita) hesaplanırsa —6'ya indiği görülmektedir. Brezilya ekonomisi giderek daha da kötüleşen bir enflasyon sürecine kapılmış, 1962'de yüzde 51.2 olan enflasyon oranı, 1963'de yüzde 70.5'e yükselmiştir. Dikta yönetiminin güdümlü uzmanları 1964 yılında enflasyonun önünün alındığını ileri sürerlerken, ciddi bir iktisad dergisi olan Conjonctura Economica, Şubat 1965 sayısında enflasyonun en yüksek aşamasına vararak yüzde 91.7'ye ulaştığını açık-

Sorunlar

lamıştır. Hükümetin «1964-66 yılları ile ilgili ekonomik faaliyetler» başlığı altında yayımladığı programa bakılırsa geçen yılların bir 'iyileşme' göstermesi gerekmektedir. Oysaki gerçekte bunun tam tersi doğrudur. Conjonctura Economica Dergisinin yıllık istatistiklerine göre bir 'iyileşme'den söz açmak şöyle dursun iktisadi düzenin bellibaşlı kesimlerinde önemli 'gerileme'ler olmuştur. Tarım kesiminde toplam üretim geçen yıla göre yüzde 6.1 oranında azalmış, kahve üretimi yüzde 40, kakao yüzde 12.2 ve çay üretimi ise yüzde 16.6 ölçüsünde bir düşüş kaydetmiştir. İç tüketim (istihlak malları üretiminde görülen azalma ise şöyledir:

Pirinç :	—3.9 (yüzde olarak)
Mısır :	—8.9 (yüzde olarak)
Fasulya :	—4.7 (yüzde olarak)

Sanayi kesiminde ise, elektrik enerjisi tüketimi ölçü olarak alınırsa 1964 yılında üretimin önemli bir düşüş kaydettiği ortaya çıkmaktadır. Sanayi kesiminde üretim 1962 yılındaki yüzde 8.1 ve 1963 yılındaki yüzde 2.8 oranında artışla karşılaştırılırsa 1964 yılında yüzde 0.4 gibi bir azalış göstermektedir. Petrol üretimi ise yüzde 7.5 oranında düşmüştür.

Tarım ve sanayi kesimlerinde üretim hacminin azalması, hükümetin yatırım teşebbüslerinde öngörülen indirimlerle atbaşı gitmektedir. Hükümet altyapı yatırımlarını (infrastrüktür yatırımlar) hemen hemen bir kenara bırakmıştır. Temel endüstrinin geliştirilmesinden sorumlu olan Ulusal İktisadi Kalkınma Bankası'na ayrılan sermaye azaltılmış; hükümet bir yandan iç sanayii teşvik edecek tedbirleri almazken, öte yandan makina ve sermaye eşyası ithalini durdurma yollarına başvurmuştur. 1964 yılında ihracatta hafif bir düşme olmasına karşın ticaret dengesi 280 milyon dolarlık bir fazlalık göstermiştir. Bunun nedeni ithalatın kısılmasıdır. İthalatta yapılan bu kısıntı makinalara, kimyasal maddelere ve ilaçlara uygulandığı için durum bütün bütüne kötüleştirmiştir. Bunun nedeni Branco hükümetinin, Uluslar arası Para Fonu (IMF)'nin işbirliği ile, kredilerde kısıntı ve ücretlerin dondurulması yoluna gidilerek dengeli bir bütçe sağlanması politikasıdır. Böylelikle uzun erimli kamu yatırımlarının kısa erimli bütçe dengesi amaçlarına fedâ edilmesi, iktisadi büyümenin hızını engelleyen bir etken olarak ortaya çıkmıştır.

SENDİKALARIN TUTUMU

General Branco düzenine karşı hoşnutsuzluk, sadece şehirli orta sınıf burjuvazisinden gelmemektedir. Büyük sermaye sahipleri arasında bile hükümetin iktisad politikası ağır tenkidlere uğramaktadır. Son olarak Confederacio Nacional Da Industria (İşverenler Konfederasyonu) Brezilya ekonomisi ile ilgili kararların yurt dışında alındığını öne sürmüştü, hatta daha da ileriye giderek yabancı devletlerin çıkarlarının Brezilya halkının çıkarları ile çatıştığını belirtmiştir. Konfederasyonun tutumu askerî hükümetin yabancı yatırımcılara verilen büyük tavizlerin (Vergi muafiyetleri, kârların yurt dışına çıkarılmasını kayıttayan hükümlerin kaldırılması vb.) ulusal yatırım kaynaklarına önemli bir darbe olduğunu söyleyebilecek aşamaya varmış bulunmaktadır.

İşverenler Konfederasyonunun bu bildirisi üzerine Amerikan şirketleri tarafından beslenmekte olan Guanabara İşverenler Sendikası Konfederasyondan ayrılmıştır. Ama bu bir yana bırakılırsa Sao Paola'daki bütün ağır endüstri örgütleri ihtiyatlı bir şekilde de olsa Konfederasyonu desteklemişlerdir. Askerî dikta yönetiminin sosyal sınıf dayanağı olan büyük sanayi kesimi çıkarlarının hiçe sayılması Brezilya'da önemli bir aşamadır. İktisadi buhran daha da genişler ve hükümet Amerikan şirketlerinin çıkarlarını yeğlemekten vazgeçmezse durum yeni gelişmeler gösterebilir. Ama ne olursa olsun İşverenler Konfederasyonunun tutumu, yüksek endüstri burjuvazisi ile siyasi iktidar arasındaki ilk çatışmayı belirtmesi bakımından dikkate değer bir özellik taşımaktadır.

Brezilya'da iktisadi durumun kötüleşmesi dar gelirli sınıflar üzerinde korkunç bir etki yapmıştır. 1965 yılının ilk üç ayında yiyecek fiyatları yüzde 25.7 oranında yükselmiştir. Ekmek fiyatı da bu oranda bir artış gösterirken, sebzeler yüzde 46 ve yumurta yüzde 55 oranında pahalılaşmıştır. Şehirli sanayi işçilerinin asgari ücretleri 1964 yılında yapılan bir ayarlama ile yüzde 50 arttırılmışsa da, 1965 yılındaki fiyat yükselişleri karşısında bu zam bir anlam ifade etmemektedir. Emekçi sınıfın reel satın alma gücü yüzde 50 oranında azalmıştır. Bu durumun işçiler üzerinde yıkıcı etkiler yarattığından şüphe edilmemektedir.

Reel ücretler düşerken işsizlik alabildiğine artmaktadır. 1965 yılı Ocak ayından Nisan ayına kadar Sao Paulo'daki endüstriler her gün 1000 işçinin

Sorunlar

işine son vermişlerdir. Brezilya'nın toplam endüstri hacminin yüzde 45'ini kapsayan Sao Paulo eyaletinden başka Rio de Janeiro ve Minas Gerais'te açlık almış yürümüştür. Bir muhafazakâr gazeteci, gördüklerine hiçbir yorum katmaksızın, bu bölgelerde halkın fare yedigini yazmaktadır.

Sendika çalışmaları toptan yapılan tevkifler dolayısıyla hemen hemen durmuş gibidir. Branco hükümeti sendikaların siyasi yönetimini ele geçirmek için görülmedik yöntemlere başvurmaktadır. Son olarak COSIPA (Demir ve Çelik İşçileri Sendikası) üyesi olan 2000 işçinin, hükümetçe işlerine toptan son verilmiştir. Bu durum tabiatıyla üretim faaliyetlerini felce uğratmaktadır.

Köylerde ise durum, şehirdekinden daha iyi değildir. Köylülerin tevkifi ve büyük toprak ağalarının hükümetçe desteklenmesi yer yer ayaklanmalara sebep olmaktadır. Parana eyaletinde toprak reformu için gösteri yapan köylülere ateş açılmış ve köylülerin kurşuna dizilişleri Fatos e Fotos (Olaylar ve Resimler) dergisinin 29 Ağustos 1964 tarihli sayısında fotoğraflarla yayınlanmıştır.

Çevirenin notları:

- (1) Bu yazı 'New Left Review' Dergisinin Aralık 1965 sayısında yayımlanmıştır.
- (2) Uluslar arası Para Fonu (I.M.F.)nun Latin Amerika ülkelerindeki moneter faaliyetleri hakkında dah a geniş bilgi için bakınız: Az gelişmiş ülkeler ve Sosyalizm, Hazırlayan: Fethi Naci, Sayfa: 31-32/Gerçek Yayınevi/1965.

TÜSTAV

NİÇİN HRİSTİYAN DEĞİLİM

İSA'NIN KARAKTERİ

BERTRANT RUSSELL
Çev : Dr. Fahrettin Yakal

Akılçıların yeteri kadar ele almadıklarını çok kez düşündüğüm bir konu üzerinde şimdi bir kaç kelime söylemek isteyeyim. Bu İsa'nın insanların en iyisi ve en bilgeli olup olmadığının bilinmesi problemidir. Bunun böyle olduğunu hepimizin açıkça söylememiz gerektiği genellikle kabul edilmektedir. Bana gelince bunu ben kabul etmiyorum. Hıristiyan zahitlerin olduklarından çok daha fazla İsa ile bağdaştığım bir çok noktaların varlığını göz önünde bulunduruyorum, ama süresiz onu izliyebileceğimi düşünmüyorum, bununla beraber hıristiyan zahitlerin pek çoğunun yapmamalarına karşılık ben çok daha uzaklara kadar ona eşlik edebileceğim. Onun söylediğini hatırlayınız: «Size kötü davrananlara karşı direnmeyiniz, belki tersine eğer birisi sizin sağ yanağınızı vurursa ona sol yanağınızı da çeviriniz.» Bu bir yeni genel kural ya da yeni bir ilke değildir. Lao Tzeu ve Buddha İsa'dan aşağı yukarı 500 - 600 yıl önce bunu uyguladılar. Lâkin bu hıristiyanların gerçekten bağlı oldukları bir ilke değildir. Örneğin şimdiki başbakanın tamamile içten bir hıristiyan olduğuna kuşku yok, ama aranızdan bir kişiye olsun, onu tokatlamasını öğütlemem, onun bu metne ancak senbolik bir anlam verdiğini anlıyacaksınız sanırım.

İyinin iyisi olarak değerlendirdiğim diğer bir düşünce daha var. İsa'nın dediğini hatırlarsınız: «Sizin yargılanmamanız için siz de asla yargılamayınız. «Bu prensipi hıristiyan milletlerin adalet organları arasında benimsenmiş bulacağınızı sanmıyorum. Zamanında oldukça fazla sayıda ateşli hıristiyan yargıçlar tanıdım. Onların arasından hiç biri yargılama işleminin hıristiyan ilkeletine aykırı olduğunu düşünmüyordu. İsa diğer taraftan şöyle demişti: «Senden bir şey isteyene ver, senden borç istiyeni başından savma.» Bu çok güzel bir ilkedir.

Başkanınız benim burada politikadan sözaçmak için bulunmadığım dikkatinizi çekmişti, lâkin şu son genel seçimler sırasında savaşmanın sizden borç istiyeni başınızdan atabilme olayına bağlandığını da göz önünde tutmaktan kendimi alamıyorum, öyle ki bu memleketin liberal partisi ile muhafazakâr partisinin İsa'nın öğretimi ile bağdaşma halinde bulunmayan kişilerden meydana

geldiklerini düşünmek gerekiyor, zira onlar bu durumda kesinlikle İsa'dan yüz çevirmişlerdir.

Onun gibi düşünüşüme göre İsa'nın başarı kazanmış diğer bir özdeyişi daha var, bununla beraber hıristiyan dostlarımızın çoğunluğu arasında onun fazla tutulduğunu sanmıyorum. İsa diyor: «Eğer olgunluğu istiyorsan malını, mülkünü sat ve onları yoksullara ver.» İşte mükemmel bir genel kural, lâkin hemen hemen hiç uygulanmamakta... Kanaatımca bunların tümü yararlı kurallardır, şu var ki onlarla uyum halinde yaşamak zor olmalı. Hattâ ben bile ona ayak uyduracağımı iddia etmiyorum, fakat bunun sadece bir hıristiyan için aynı önemi vardır.

İsa'nın öğretimindeki eksiklikler

Onun bu prensiplerinin üstünlüğünü kabul ettikten sonra incillerin İsa'ya yordukları ne olağanüstü bilgeliğin, ne de olağanüstü iyiliğin görünmediği bazı metinlere geliyorum (kişiliğinin tarihe uygunluğunu bir yana bırakalım.) Gerçekten İsa'nın her hangi bir zamanda yaşamış olduğu çok şüphelidir ve yaşamış idiye bile yaşantısından hiç bir şey bilmiyoruz. O halde İsa'dan incillerde görüldüğü gibi sözeceğim ve incilleri de oldukları gibi alıyorum. Orada büyük bir bilgiğe hiç de benzemeyen bazı olaylarla karşılaşılıyor. İsa diğerleri arasında ikinci gelişin, devrin hayatta olanlarının ölümlerinden önce şan ve şeref hâlesi ortasında gerçekleşeceğini düşünüyordu. Bunu doğrulayan pek çok metin var, örneğin diyordu o : «Sizler İsrail kentlerini baştan başa dolaşmanızı tamamlamadan önce Ademoğlu geri gelmiş olacaktır, ve ardından diyordu: «Burada bulunanların pek çoğu Ademoğlu'nun saltanat görkemi içinde geri gelişini görmeden önce ölümü-aslâ tanımayacaklardır.» Ve bir çok pasaj daha vardır, bu pasajlarda onu dinleyenlerden pek çoğunun henüz hayatta iken ikinci gelişin olacağını İsa'nın sandığı açıkça belirtilmiştir. İlk çömezlerinin inançları buydu, ve bu moral öğretiminin büyük bir kısmının temeli oldu. Yarın için tasalanmayınız dediğinin ve buna benzer diğer konuşmalarının nedeni İsa'nın büyük kısmı ile bu ikinci gelişin çok çabuk olacağını ve bu yüzden dünya işlerinin ilgiyi yitireceğini düşünmesinden ileri gelmiştir. Gerçekten ben kendim ikinci gelişin oluşunun yakın ve kaçınılmaz olduğuna inanmada direnen hıristiyanlara rastladım. Özellikle ikinci gelişin gerçekten yarın olacağını anlatarak cemaatını korkutan bir köy papası tanıdım, lâkin bu papas çevresinde oturanların şaşkın bakışları karşısında bahçesine ağaç dikmek suretile kendi ken-

disile çelişmeye düştü, ve bu zamandan sonra cemaatı tasalarından sıyrıldılar. İlk hıristiyanlar bu vahiyleri kelimenin söylenişine göre anladıkları için bu çeşit girişimlerden elbette sakınıyorlardı, çünkü İsa ikinci gelişin çok yakın ve kesin olduğuna onları inandırmıştı.

Moral sorunu

Düşünüşüme göre İsa'nın morale'inde çok ciddi bir kusur var. Bu onun cehenneme inancıdır. Çok yüksek bir varlık olarak görülen böyle bir kişinin sonsuz bir cezanın olabilirliğini kabul edeceğini sanmıyorum, Oysa incillerin nitelikleri İsa kesin olarak sonsuz cezaya inanıyordu, ve onda, öğretimini kabul etmeyenlere karşı yöneltilmiş bir öfkenin belirtileri bir çok defalar görülmektedir- bu davranışın bir vaizde bulunuşu şaşırıcı olmayabilir, lâkin kendisinde olağanüstü bir olgunluk tanıyan bir varlığın ününe bu durum zarar verir. Eğer örneğin İsa'yi Socrate ile karşılaştırırsanız filozofun kendisini dinlemeyi kabul etmeyenlere karşı yumuşak ve nazik olduğunu saptarsınız. düşünce-me göre kendisini öfkelemeye bırakmaktansa bu davranış biçimi bir bilgeye daha çok yararır. Socrate'ın ölümlükten söyledikleri ve anlaşmazlık halinde olanlara karşı her zamanki yönelttiği sözler hatırlansın.

İncillerde İsa'nın bu neviden düşüncelerini açıklamış olduğunu anlayacaksınız : «İblisler, engerek yılanları dölü, cehennem ezincinden nasıl kaçabilecek-siniz? Bunlar konuşmalarını beğenmiyen kişilere söyleniyordu. Yazık ki kutsal metinlerde cehennem üzerine aynı üslûpta pek çok lânetlemeler bulunuyor Özel-likle kutsal rûh üzerine işlenen günâha uygulananı var : «Kutsal ruh için kötü konuşan kişi ne bu çağda ne de gelecek çağda affedilmeyecektir.» Bu metin dünyada sözle anlatılamaz elemelerin, eziyetlerin nedeni olmuştur, zira her çeşit insan kutsal rûha karşı günâh işlediklerini ve onun tarafından ne bu dünyada ne de âhrette affedilmeyeceklerini sanmışlardır. Doğal iyilikten bir zerreye sahip bir kişinin bu türlü korkuları ve dehşetleri bu dünyaya kabul ettirebileceğini sanmıyorum.

İsa bir daha söylet: Âdemoğlu, saltanatında her türlü rüsvaylıkları ve kötülük yapanları ortadan kaldırmak üzere meleklerini gönderecektir, ve melekler onları göz yaşları ve dış gıcırtiları olacak cehenneme atacaktlardır. Ve o bir-biri ardından ayetlerinde gözyaşlarından ve dış gıcırtilarından söz etmekte ayak direr. İsa'nın bu gözyaşları ve dış gıcırtilarını her hangi bir gönül üzüntüsü olmaksızın karşıladığı okuyucuya belli olur, böyle olmasaydı bu kelimeler

bu kadar çok tekrarlanmazdı. Siz hepiniz elbet dişi koyun ve dişi keçi hikâ-yeciğini hatırlarsınız. İkinci gelişinde İsa koyunları keçilerden ayırır ve keçilere «Benden uzaklaşınız lânetliler, cehennemlik olunuz.» der. O başka yerde de şöyle söyler:» Eğer elin senin için bir günâh fırsatı olursa onu kes, senin için hayata çolak olarak girmen, solucanların kaynaştığı ve ateşinin söndürülemediği o sonsuz cehenneme, o dindirilmez ateşe iki el ile gitmekten yeğdir.

İsa durmaksızın cehennem konusuna tekrar gelmektedir. Cehennem ateşinin günâhın cezası olduğuna değgin bu doktrini tümüyle bir gaddarlık doktrini gibi aldığını söylemeliyim. Bu; dünyada zulümlere sebep olan ve çağlar boyunca işkencelere hak verdiren bir doktrindir. Havarilerin tanımladıkları incillerin İsa'sı bu durumdan kısmen sorumlu sayılmalıdır.

Daha az önemli diğer elemanlar arasında Gadarène domuzları olayı vardır. Bu hayvanların tenlerine şeytanları tebelleş etmek ve onları bir tepenin doğrudan denize atlamak gerçekten zarif değil. İsa tümgüçlü değil midir? ve şeytanları kısaca uzaklaştırılmaz mıydı? fakat o şeytanları domuzların tenine yerleştirmeyi yeğ buldu. Bir de incir ağacının tuhaf hikâyesi var, buna şaşmaktan hiç bir zaman geri kalmamışım. İncir ağacının başına gelenlerini hatırlarsınız: İsa acıkmıştı, uzaktan yapraklarla bezenmiş bir incir ağacının farkına vardı, bir kaç incir bulup bulamayacağını görmek üzere ağaca yöneldi, ve yaklaştı, lâkin ağacın üstünde yapraklardan başka bir şey bulamadı, çünkü henüz incir mevsimi değildi. O vakit İsa incir ağacına : «Aslâ hiç bir kimse meyveni yemesin...» dedi, ve Pierre... İsa'ya seslendi:» Koruyucumuz, bakınız, lânetlediğiniz incir ağacı kurudu.»

Bu çok garip bir masaldır, zira incirlerin olgunlaşma zamanına daha vakit vardı, bundan ötürü ağacı azarlamaya imkân olamazdı. İsa'nın bilgelik ya da erdem konusunda diğer tarihsel kişisel derecesine yükseleceğini sanmıyorum. Bu bakımdan Buddha'ya ya, da Socrate'a onun üstünde yer göstereceğini sanıyorum.

Önce söylediğim gibi bir dini kabul etmeye insanları isteklendiren nedenin akıl ile bir ilişkisi olacağını zannetmiyorum. Onlar dini coşkusal motiflerden ötürü kabul etmişlerdir. Çok kez bizlere dini çürütmenin çok zararlı olduğu söylenir, çünkü din insanları erdemli kılar, Bana gelince hiç bir zaman buna benim aklım yatmadı, elbet, Samuel Butler'in Erewohn'a dönüş adlı kitabında bu kanıt üzerine yaptığı yansılamaı bilirsiniz. O yapıtta uzak bir semtten gel-

miş ve orada bir süre kaldıktan sonra balonla ayrılmış Higgs isimli birinden sözedilmektedir. 20 yıl sonra geriye dönen Higgs bu bölgede kendisini şaşkına çeviren yeni bir din bulur, bu dine göre kendisine Güneşoğlu diye tapılmaktadır, gerçekte ona göklere yükseldiği hikâye edilir, göklere yükselme yortusunun kutlama hazırlıkları sırasında Güneşoğlu dininin yüksek rütbelilerinden profesör Hanky ve profesör Panky'nin birbirlerine adı geçen Higgs'i aslâ görmediklerini ve aslâ göreceklerini de ummadıklarını bildirdiklerini duyar ve büyük bir öfke ile onlara yaklaşır ve der : «Bu yutturmacayı herkese açıklayacağım ve Erowohn halkına ben Higgs'in de diğerleri gibi bir insandan başka bir şey olmadığını ve memleketinizden balon ile ayrıldığımı bildireceğim.» Kendisine cevap verirler: «Bunu yapmayınız, zira bu memleketin bütün ilkeleri bu boş inana bağlıdır ve eğer sizin göklere yükselmediğinizi öğrenirlerse hepsi kötü kişi olacaklardır.» Böylece Higgs inandırılır ve sessiz sedasız otadan çekilip gider.

Bu anlayış gereğince hıristiyan dininin temel kurallarına saygı göstermezsek hepimiz kötü kişiler olacağız. Sanırım ki, hıristiyanlardan bir çoğu aşırı kötülükleri ile ün kazanmışlardır. Garip serüven, belli bir devrede din ne kadar yaman olmuşsa ve doğmasal inanç ne denli derin idi ise zulüm de o kadar büyük oldu ve dünyanın durumu da o kadar kötüleşti. İmanın çok diri olduğu ve insanların hıristiyanlığı eksiksiz olarak kabul ettikleri çağlar, engizisyon ve onun işkenceleri zamanı oldu. Milyonlarca kadının büyücü gibi yakıldıklarını ve dinin sebep olduğu bütün o dehşetleri hatırlıyorum, şimdi.

Bütün alanlarda ilerlemenin (harbin insanileştirilmesi, esirliğin hafifletilmesi, renkli insanlara karşı davranış) hangisi olursa olsun kiliselerin devamlı surette karşılığı ile yüzyüze geldiğinin anlaşılması için dünya tarihine dikkatle bakmak yeter. Kiliselerinde düzenlendiği biçimde hıristiyan dininin dünyada ilerlemenin başlıca düşmanı olduğunu ve düşmanı olarak kaldığını sözlerimi tartarak belirtmek istiyorum.

Kiliseler ilerlemeyi nasıl geciktirdiler?

Bunun şimdi de böyle olduğunu söylediğimde benim belki de çok aşırı gittiğim fikrinde bulunacaksınız. Bunu sanmıyorum. Bir olayı ele alalım. Ona başvurmak gerçi hoş değil ama din adamlarının davranışları bizi buna zorluyor. Farzedelim ki bugün yaşadığımız bu dünyada tecrübesiz bir genç kız bir yanlış davranış yüzünden frengili biri ile evlenmiş olsun, bu durumda kilise açıklar:

«Evlence çözülemez kutsal bir eylemdir, yaşadığınız sürece birlikte kalmanız gerek.» ve bu kadın frengili çocuklarının doğmaması için hiç teşebbüse girişemez. Katolik kilisesinin görüş açısı budur. Kesin bir surette yürekler taş kesilmedikçe bir başkasının acıları karşısında bu durumun sürüp gidebilmesinin uygun ve doğru olacağını hiç bir kimse savunmayacaktır.

Örneklerden bu ancak bir tanedir. Daha bir çok alanlar vardır ki buralarda moralité diye adlandırmaktan hoşlandığı kontrolünün uygulanması yoluyla büyük sayıda insanlara yararsız acılar yüklemektedir. Ve elbet onun dünyada ıstırapların azaltılması konusunda her türlü ilerlemenin düşmanı gibi görüldüğünü biliyoruz. Klise duygu ve düşünce olmayan bir seri davranış kurallarını moralité adı altında etiketlemeyi uygun bulmuştur ve insanlığın mutluluğu bakımından bunu ya da şunu yapmak gerektiği söylenildikte kilise kesinlikle bunun konu ile bir bağlantısı olmadığı cevabını verir: «Moralin konusu insanları mutlu yapmak değildir.»

Dinin temeli, korku

Dinin temeli önce ve başlıca korku üzerine oturtulmuştur. Bu, kısmen bilinemez önünde büyük ürküntüden kısmen de tasalarınız ya da çatışmalarınız olduğu zamanda bir nevi büyük kardeşin yanınızda olacağını duymak istemenizdendir. Bu işin başında korku vardır : Esrarlı olandan korku, başarısızlıktan korku, ölümden korku. Korku zulüm sonucunu verir. Ve zulümle dinin atbaşı beraber gittiklerini görmek hiç de şaşırtıcı değildir böylece, korku birinin olduğu kadar diğerinin de temelidir. Bu dünyada olayları anlamaya ve hıristiyan dininin genellikle bütün kiliselerin ve tüm akla aykırı inançların karşı çıkmasına rağmen az az bir yol açan bilginin yardımı ile onları biraz elimiz altın almaya başlıyoruz. Pek çok kuşaklar boyunca insanlığın, ortasında yaşadığı o alçak korkunun hakkından gelmemiz için bilgi bize yardım edebilir. Çevremizde düşsel destekler aramamızı, artık göklerde müttelikler uydurmamızı belki çağlar boyunca kiliselerin yaptığının tersine bu dünyayı gereği gibi yaşanabilecek bir yer yapmamız için çabalarımızı daha ziyade yoğunlaştırmamızı bilgi bize öğretebilir, ve sanırım ki öz yüreğimiz de bize bunu öğretebilir.

Ne yapmalıyız?

Kendi öz gücümüzle ayakta kalmak istiyoruz, bu dünyanın yüksek başarılarının olduğu kadar bayağılıklarına, güzelliklerine olduğu kadar çirkinliklerine açık-yüreklilikle bakmak istiyoruz, dünyayı olduğu gibi, hiç korku duymaksı-

zın görmek istiyoruz. Dünyayı bilgi ile fethetmek istiyoruz, yoksa onun doğru-
duğu korku ürpertilerinden ötürü ona köleler gibi uymak istemiyoruz. Her tür-
lü tanrı kavramı eski doğu despotizminden çıkmıştır. Bu kesin olarak özgür
insanlara yakışmayan bir anlayıştır. Kendilerinin aşağılık bir günah işlemiş ol-
duğunu itiraf ederek kilisede iki büklüm olan kişileri ve bütün sonuçlarını gör-
düğüm vakit buna aşağılaşmış ve kendi kendine yükümlü bulunduğu hürme-
te yakışmaz diye karar veriyorum. Tam tersine doğrulamamız ve dünyaya doğ-
rudan doğruya bakmamız gerektir. Bu dünyada yapabileceğimiz en iyi şeyleri
yapmak zorundayız, şayet arzu ederek yaptıklarımız bize göre o kadar iyi ol-
masa bile her şeye rağmen yine başkalarının geçmişte bu bakımdan yaptıkların-
dan daha iyi olacaktır. Bizim ölçülerimize göre bir dünya bilgiyi, iyiliği ve ce-
sareti gerektirir, geçmişe çok kuvvetli bir nostalji icap ettiremediği gibi bir za-
manlar bilgisizlerin uydurdukları formüllerin zorla kabul ettirdiği kösteklerle
özgür aklın karşılaşmasını da istemez. O her türlü korkudan sıyrılmış bir ge-
leceğin perspectifi ve olayların berrak bir görüşü için direnir. O geleceğe ümit-
le bakılmasını ve zekâmızın yaratmağa yetenekli olduğu bir gelecek ile çok
fazla geride bırakacağımız (bundan eminiz) bir ölü geçmişe durmaksızın dö-
nülmemesini ister.

The logo consists of a dark grey square containing a white stylized graphic of a classical building facade with three horizontal lines representing steps or a base. Below the square, the word "TÜSTAV" is written in a large, bold, serif font.

TÜSTAV

AMERİKALILAR AKLA KARŞILAR MI?

Armand Hoog

Yıl 1949. Bir sayı kurultay kürsüsüne çıkıyor ve sanatı cubisme, expressionisme, surréalisme, dadaisme, futurisme vb. gibi «isme»lere karşı savunan bir söylev çekiyor. «Isme»lerin sanatı... (diyor saygı değer sayı) bizim geleneğe dayanan mirasımızın sanatını zorla yiyip bitirmeden ve yıkıp yerle bir etmemedir. Çağdaş yada ileri sanat denen şey, bu güzel ülkemizde, bozulmanın, düşüşün ve yıkılışın «isme»lerini kapsıyor. Bütün bu «isme»ler yabancı çıkışıdır... Bütün bu «isme»ler birer bozguncu aracı ve silahıdır...

Yıl 1955. Ünlü bir dinsel konuşmacı istilacı «intellectualisme»e ateş püskürüyor... «Biz kalktık İncil'in yerine getirdik aklı, akılcılığı, zekâyı, ekini, bilim saygısını, hükümet gücünü, freudculuğu, doğacılığı, insancılığı, behaviourisme'i, bilimciliği, maddeciliği, ideacılığı koyduk... Sözde aydınların yapıtı işte bu...»

Yıl 1951. Profesyonel bir eğitici eğitim üstüne görüşlerini seriyor ortaya: Uzun bir süredir (diyor endişeler içinde) bir çeşit okuma, yazma ve aritmetik eğitimi halkasıyla çevrildik. Fakat (yazarımız devam ediyor) herkes bu beyzade yetenekleri elde etmeğe zorlanamaz. Demokrasiye uygun düşmez bu. Herkesin kendince yetenekleri vardır... Ne zaman yetişkinler bunu anlarılarsa o zaman herkes mutlu olacak... Okullar yaşanmağa uygun yerler olacaklar... Okuma, yazma ve aritmetik başarıya ve mutluluğa ulaştıran tek yoldur diye inan edenleri altettiğimiz zaman bundan sonraki yol bu konulara ayrılan zamanın ve yerin okullarımızda indirmemek olmalıdır.

Yıl 1952. Okumuşluk yönünden iyi bir yeri olan bir siyasa adamı cumhurbaşkanı adaydır. Seçilmedi ama. Niçin? Çünkü (diyor onu eleştirenlerden biri) kullandığı dilin ustalığı sıradan seçmenlerin kafasına göre değildi. Çünkü (diyor bir başkası) sırça köşkte yaşarmış gibi bir havası var. (Hemen şunu yazalım ki gerçek değil bu. Bu siyasa adamın sayısız siyasal başarıları vardır.) Çünkü (diyor bir başkası) karşısındaki aday (ki o seçildi) dünyanın konumunu daha iyi biliyor ve deneylerini kitaplara ve okumaya borçlu değil.

Burada duralım. İşte size anahtarlar. «Isme»lere karşı geleneksel sanatı koruma şampiyonu Michigan sayı sayı George Dondero'dur. İdeacılığın ve maddeciliğin tümünü yadsıyan dinsel konuşmacının adı Billy Graham'dır. Eğitiminin adı da Arthur Bestor, kendisi Middle-West üniversitesinde eğitim felsefesi okutur. Çok iyi İngilizce konuşan siyasa adamının adı da, an-

ladığınız gibi, Adlai Stevenson'dır.

Şimdi dikkat edelim. Her ulusun kendine göre aptalları vardır. Aptalların da çekici bir yanları vardır. Fransız aptallarının varlığında Flaubert bunu iyi yakalamıştır. Bu can sıkıcı örneklerini aktardığımız günümüz Amerikan yapıtları böylesi bir aptallığı yapmasalar hiç ilgilenmeyiz bu kadar. Dondero'ların, Graham'ların, Bestor'ların ülkesi XX. Yüzyılın en iyi batılı romanlarını da vermiştir. On onbeş yıldır eleştiriye yeni bir açı ve yeni bir yöntem getiren bir ülke olduğunu da biz Fransızlar iyi biliriz. Ama bir William Faulkner'in karşısına böylesi gülünç bir Bestor çıkınca ne denebilir. Bir anlamda Faulkner ve Bestor aynı ekinde yetişmişlerdir. Birleşik Devletler'e karşı pek de hoşnut olmayan kara derili yazarlardan James Baldwin bile sırası düşünce Fransız mantığıyla alay ediyor: Fransız mantığı mı, çok basit canım... Bütün Fransızlar mantık yürütürler, çünkü mantık kendi bulgularıdır. Yenilmez bir üstünlüktür Fransız mantığının tüm öteki mantıkların üstünde olduğu... Gördüğünüz gibi bütün bunlar basit şeyler değil.

Öyleyse Amerikalılar akla karşılar mı? Birleşik Devletler'de bu günlerde yayınlanan bir kitap bu soruyu atıyor ortaya. Amerikan ekinine adanmış derin bir ayrışırma. Yazarı Richard Hofstadter New York'un Columbia üniversitesinde profesör, tarihçi. Pulitzer armağanını aldı. Şöyle biri değil yani. «Amerikan yaşamında Anti-intellectualisme» adlı yapıtını yayınlıyarak Amerika kadar eski bir sorunu attı ortaya. Siyasal ve tarihsel efsanelerle güme gitmiş bir sorun. Eğer bu efsaneleri açık seçik görmezse insan ne Birleşik Devletleri ne de onun göze görünür çelişkilerini anlar.

Fransızlar Devrim'den bu yana genellikle siyasal eşitliğe inanırlar. Bazı da tutumsal eşitliğe. Ekin sel eşitliğe gelince, o başka bir şey. Biz mühendislerimizi, yüksek öğretmenlerimizi, posta memurlarımızı sınavla seçip topluyoruz. Elimizden geldiğince halk düzeyinin dogma'sıyla okumuşlar ésoférisme'inin isteklerini buraraya getiriyoruz. Aynı demokrasi adına Amerikalı seçmen ve beyzadeler önünde mandarenlere kaş çatar. İşde bireyci, ekinde conformiste'dir. Fransız sosyalizmi Jaurés'e hayrandır. Amerikan halk yığınıysa «yumurta kafalı», egg-head Stevenson der, Beyaz Saray'ı kapar ona.

Hofstadter'in topladığı parçalar sayısızdır, çoğu kez de yorucudur. Fakat hangi efsaneleri öne sürdüğünü iyi anlamak gerekir. Amerika'da okumuş'un ilelebet muhalifliğini yapan Harold Rosenberg'in Times Book Review dergisinde sözünü ettiği Basit İnsan' the Common Man efsanesi gibi. Basit İnsan sanatçıların ve yazarların inceliğine karşıt konan halk bilgeliğini tem-

sileder. (Faulkner iyi bir evde otururdu, ama bağcılarla, şunla bunla avlanırdı.)

Basit İnsan, altın çağın, bilgisizlik çağının efsanesidir. İsterseniz buna Zararsız vahşi de denebilir. İçgüdüleri Zararsız Vahşiyi aldatmaz. O hakiki değerleri içgüdüsel bir yolla görür. Bu görüş açısından, Eisenhower'ın çağı halkçı ekin efsanesinin utkusudur, Hofstadter gösteriyor bunu. California'da 1954'de verdiği bir söylevde şöyle diyor: Bu konuda bana ilginç gelen bir seçkin tanıımı duydum: Bu adamın bir çok sözleri bilmesi lâzım, fakat bildiği bu sözleri de söylemesi gerekiyor.

Burada alkışlar duyuyorum. Karşı çıkan alkışlar mı? Değil. Aşağılık alkışlar.

Eisenhower, diyeceksiniz, bir cumhuriyetçidir bununla birlikte. Amerikan okumuşlarının çoğunluğu da demoklattır. Nesnellik, tam olmak için, kesin değildir. Burada, Yiğın efsanesi Zararsız Vahşi efsanesinin yerine geçiyor. Bu daha az etkili değildir. Kentsoylu çokbilmişliğe karşı yaşastın yiğın ekini! Hofstadter (bir anlamda bir umutsuzlukla, zaten kitabı hüznün vericidir) bazı solcu ve aşırı solcuların söyledikleri sözleri de kitabına alıyor, söz gelişi bir Malcom Cowley, bunları insan sorununu bir «syllogisme»e indirgeyen kentli aydınlara karşı çıkarıyor. Dos Passos, evet ta kendisi, Dos Passos şöyle diyor: «Üniversiteli aptallarımızla birlikte onların küçük cici beylerini, onların cıvıkcıvık olmuş bilgilerinin dağılımını, şımarık ekinlerini, kentsoylu zıvırlıklı-tırını sifıra indirgemek isterdim.» (Bu parçanın eski olduğu bir hakikattir. Dos Passos değışti. Artık solda değıl.) Gördünüz mü efsane çığırmanın ne olduğunu?

Molcolm Cowley ve John Dos Passos gibi güçlü yazarlardan aşağılara doğru indiğimizde görürüz ki söyleyiş teni değışir ama araç değışmez. Derin kaynakların romantizme'i, ilkel bilgeliğin Arcadie'si... Sonunda bir yürek yöntemi, akıldan daha ileri bir yürek yöntemi çıkar karşımıza.

Bu da üçüncü efsane. İki ses perdesi üstünde çalar, aşk ve din yani. Tanıma göre yüreğin iki alanı. Ne yazık ki Hofstadter Amerikalı aşkı üstünde durmuyor. Oysa bir ikinci cilt bu konu için gerekli. Amerikanın bir kaç yıl içinde dünyaya tanıttığı Marilyn Monroe'yu düşünüyorum. Marilyn Monroe doğal bir kadındır, kafalı değildir (ama bu aptaldır demek de değildir) aristocratie'sinin çamuruyla kirlenmemiştir. Şimdi soralım kendimize: Proust Marilyn'e hayran olur muydu? Onu yapıtına kor muydu? Marilyn düşes değıldi. Saint-Germain-des-Prée Marilyn'i kabul eder miydi? Bir kez olsun anlamıştır Kafka'yı Marilyn. Burada bir kez daha Adlai Stevenson ileriye gördü

şöyle ki Marilyn piyes yazarı Arthur Miller'le evlendiği zaman bir gazeteci «yumurta kafa»nın ne olduğunu sormuştu Stevenson'dan:

— Bir egg-head, dedi Stevenson, Marilyn Monreo'ya Bayan Arthur Miller diyen adamdır.—

Bir an düşünmeli insan bunun ne anlama geldiğini.

Richard Hofstadter kitabının dikkate değer bir bölümünü Amerikalıların dinsel geleneği tanımlamaya ayırıyor. «Yürek dini»...

Hofstadter'den parça alıyorum buraya. Yıl 1839, bir halk dincisi üniversiteden yetişme din adamlarına karşı savaş açıyor. «İsa bir havariler okulu kurmamıştır. Peygamberler okulu açmamıştır... Bilmeye karşı saygıyı çıkarımadı. Tanrısal gizleri bilgelere ve tedbirli davrananlardan ne denli sakladıysa yeni doğmuş bir çocuk kadar bilgisiz olan cahillere o denli gösterdi.» Bundan yüz yıl sonra Norman Vincent Peale buna benzer sözler etti...

Hofstadter'in kitabı Eisenhower çağının sonuna dek geliyor. Buraya aldığım parçalar 1956 yılını kapsıyor. Bu tarihten bu yana pek çok şey değişmiştir. Sovyetlerin Sputnik başarısı bir düzeyde büyük anlam değişimleri yapmıştır. Yığın efsanesine karşı akılçılık geleneğini savunan üniversiteler artık söz sahibidirler. Evet şimdi Princeton'lı Stevenson değil ama Harvard'lı Kennedy'dir. Bir başka dönem başlıyor...

(Richard Hofstadter: Anti-intellectualisme in Amerikan life — 1963)

• ARIF DAMAR

TÜSTAV
ALICI KUŞ
Şiirler

Fahir Onger Yayınları

İstanbul

ÇAĞIMIZIN BİLİNCİ

NEVZAT ÜSTÜN

«Umursamıyorum artık
Düşmanların yargılarını
Öleceğimi biliyorum gününde
Yirmi yıl daha yaşarım yaşarsam
Bulutlu Gökyüzünün altında»

İnce bir duman dağılıyordu
Kurşuna dizilenlerin yankısından
Oturmuş ağlıyordu bir çocuk köprü başında
Tükeniyordu elleri açılıp kapanmaktan

İşte açık
İşte seçik alabildiğine
Hiç bir yola sapmadan
Boyun bükmeden kimseye
Dilediğim gibi düşünebilmek için
Ayrılıyorum yargılardan

Parmaklarımın arasında bir kalem
Bulantsız bir günün ortasında
Yavaşça sarılıyorum yağmurlu gözlerine
Sonra otlara ağaçlara bakıyorum
Bir yavaş büyümek içindeler mutlu
Etilerin İyonların Sümerlerin çağındanberi

İnsanlara bakıyorum
İskambil donatıp uzayanlara
Çılgın sömürmelerin yalnızlığı
Ceplerine sakladıkları

Bak Dünya başka
Yepyeni bir anlamdır gidip gelmelerimiz

Artık başka benim sana bakmam
Odada sokakta Afrikada

Bak milyonlarca kurşun giriyor döşüme
Gözlerinle görüyorsun ölmüyorum
Ölmüyorum ölmüyorum
Ölmüyoruz

Bütün yönlerde aynı şey
Apaçık ortada bu çoğalıyoruz
Kübada Asyada Afrikada
Söylemek özgürlüğümüzü yeniden
Yeniden var olmak kendimizde

★

Batırdılar ünlerini lekelediler düz duvarı
Bir şey sandılar bu çeşit eğemenliği
Sattılar üç nikel kuruşa toplumu
Unuttular öleceklerini bir gün
Getirelim unuttuklarını onlara

Bitmez sandılar eğemenliklerini
Tutup karşı oldular sevişenlere
Ot ocak karşısında ağlaşanlara
Batırdılar ünlerini lekelediler düz duvarı
Yoksulların yetimlerin işçilerin çığlıklarında

Yağmurlu bir Yozgat kenti idi üstümüze gelen
Aşkların kadınlardan çözüldüğü günde
Yok artık bunun nedeni
Bu bir candır büyür gider
Büyür gider insandan insana
Var oluşur binlerce tohum
İşte sonsuz çizgisi insanın
İşte bölünmeler
İşte bir kırmızı at ya da benim çoğunluğum

Geçmişten gelip geleceğe giden
Belki bir yağmurdu binicisi
Belki gelecekler
Belkide çağımızın aydın kişileri

İhtilâlli bir insan
İstanbullu bir insan
Duvarlı bir insan
Afrikalı bir insan
Uzaylı bir insan
Bir insan
Bir insan

Verimli topraklarda yürür
Verimsiz topraklarda yürür
Yürür yürür yürür
Geleceklere doğru

Sevgiyle pay ediyorum bu çilgin yaşamayı
Dönüp dönüp bakıyorum sınırların yoğunluğuna
Çağımızın tanıklığı önünde yemin ederim
Tek gerçek sensin
En güzel gerçek
Yaşamının ölümle bitmesi gibi
Sömürülmeden var olmak

Haydi Mustafa haydi Dimitro haydi Agop haydi John
Haydi haydi hepiniz haydi
Haydi Vadim haydi Lida
Haydi karım
Çağımızın tanıklığı önünde yemin ederim
En güzel gerçek
Sömürülmeden var olmak
Sömürülmeden yaşamak.

BAŞKALARININ KANI

Çev : İpek Tümerdem

Simone de Beauvoir'ın romanından bir bölüm :

İlkbahardı. Akşamları atölyeden çıktuktan sonra Hélène ile Asnière'deki rihtımları dolaşıyorduk. Sokak köşelerinden menekşe demetleri alıyordu; yanımızda karamel renkli bira bardaklarıyla, mor bir gökyüzünün altında aralıklarla çalan sinema zillerini dinliyorduk. Bizim gibi çiftler kaygısızca Clichy cad-desinde aşağı yukarı dolaşıyorlardı. Endişeyle seyrediyordum onları, durgun bir yürekle akşamın tatlı havasının tadını çıkararak bu insanları. Suçlulara benzemiyorlardı; bira ve tütünün tadı, neon ışıklarının parlaklığı, taze yaprakların kokusu, bunların hiçbiri onlarda bir suçluluk duygusu uyandırmıyordu. Orada, Paris'in yumuşak akşam karanlığında idik. Kimseye zararımız dokunmuyordu. Gene de, aynı zamanda Barselona'da, Madrid'deydik; zararsız dolaşanlar olarak değil de, pis domuzlar olarak. Bu neşeli sokaklarda olduğumuz kadar, Stuka'ların gürleyişiyle dolan karanlık göklerin de altında biz vardık; Berlin ve Viyana'da, Yahudilerin sırlıklam toprağın üstünde gömleleriyle yatmakta oldukları toplama kamplarında, savaşan sosyalistlerin çürümekte oldukları zindanlarda da vardık; dikenli tel, kırılmaz taşlar, makineli tüfekler ve mezarların varoluşunun bir parçası haline gelen inatçı ve ezici bir varoluş. Gülümseyişlerimizi yayabildiğimiz bu kaygısız yüzler, başkaları için tragedyanın maskesiydi.

«Anlıyor musun! İşçiler, kâtipler, böyle besleniyorlar işte Fransa'da!» dedi Lina Blumenfeld. Bir patates yığınının üzerinde cansız yatan iri sosisleri görünce öyle şaşımıştı ki, yutmakta olduğum lokma boğazına yapıştı kaldı. İlk olduğunda gene yemekteydim, masayı bırakmıştım. «Ekmeğimi kendi alınterimle kazanacağım.» Bir kestaneye ayağımla vurarak, kimseden çalmadığını sandığı havayı derin derin içine çekerek yürümüştü. İlk bulvarda. «Kendi alınterim.» Oysa günlük işimin karşılığı olarak bana biraz tereyağla haşlanmış patates değil de, az pişirilmiş et verilmesine ne hak kazanmıştım? Babamın mirasından yararlanmak istedim, soyluca reddettim. Gene de duralamaksızın, açlıktan ölen ulusların gözünde tamah ve baskı haline gelen bir rehahtan faydalanıyordum. «Haklı durumlar olduğunu mu sanıyorsun?» Marcel daha iyi görmüştü. Evimden kaçmıştım, ya şimdi nereye kaçabilirdim? Her yerde, herbir

sokak köşesinde suçluluk duygusu sinsi sinsi dolaşıyordu. Yanımda taşıyordum onu, derine sinmiş, benimle bir ve yapışkan olarak. Duvarlara sokulup bana kendi görüntümü yansıtacak olan bakışlardan kaçınırken annem gibi hissediyordum. Kendi görüntüm: bir Fransız domuzu, bencil ve iyi besili.

«Pişman olacaksınız,» dedi Blumenfel. «Hitler Avusturya'da duracak mı sanıyorsunuz? Fransa'nın da sırası gelecek.»

Umutsuzlukla, nefretle baktı bize. Viyana'dan buraya bizde üzüntü ve acıma uyandırmak için gelmişti. Avusturya'da Nazilere karşı el altından yapılan bir mücadeleye önderlik eden gizli cephenin en önemli üyelerinden biriydi. Denise tanıştırmıştı bizi, bir süreden beri kendi hayatını yaşamaya çalışıyordu. Büyük bir hevesle de kendini anti-Faşist faaliyetlere vermişti. Arkadaşlarımdan birkaçıyla görüşebilmesi için Blumenfeld'i Sendikanın merkezine götürmüştüm. Denise ile Marcel de bizimle birlikte gelmişlerdi. Blumenfeld uzun uzun konuşmuş, beyaz çoraplı milislerin küstah geçit resimlerini, affa uğrayan Nazilerin gelecek zaferlerinin şerefine kadeh kaldırdıkları ziyafetleri, kıskırtmaları, polislerin kıpırdamayan bakışları altında olagelen zorbalıkları anlatmıştı. Şimdi de bize bakıyor, susuyordu.

«Ama niçin onların hareketlerini durduramıyorsunuz?» diye sordu Gauthier. «Aranızda hâlâ yüzde kırktan fazla sosyalist var.»

«Peşimizi bırakmıyorlar,» dedi Blumenfeld. «Etkili bir eylemde bulunmamıza imkân yok. Bütün yapabildiğimiz gizli toplantılarla, bildirilerle, şimşek gibi konuşmalarla huzursuzluğu yaşatmak.»

Ama Schuschnigg size katılmasının çok önemli olduğunu anlamalı,» dedi Lenfant.

«Bu konuda yapacak bir şey yok,» dedi Blumenfeld. «Bütün uzlaşma çabalarını hep reddetti.» Bakışları sertleşti. «Dahası da var, toplum Schuschnigg uğruna ölmeye razı olur mu dersiniz? Bir sürü anıları var.» Gene bana baktı. «Bizi yalnız Fransa ile İngiltere'nin kararlı bir tutumu kurtarabilir.»

Bir sessizlik oldu. Her yerde karşılaşmıştı bu sessizlikle; Komünistler dışında.

«Tam olarak ne yapmamızı bekliyorsunuz bizden?» dedi Lenfant.

«Toplantılar düzenler, arkadaşlarınızı bize olanlardan haberdar etmek için bir basın kampanyasına girişerseniz toplumun ilgisini çekmeniz mümkün olur.»

«Ama,» dedim, «bir ülkeyi savaşa sürüklemek basit bir mesele değil.»

«Hayır,» dedi Gauthier. «Ayrıca, barış yoluyla çözüm bulma umudu henüz yitirilmiş değil.»

«Avusturya'nın Nazilerin eline geçmesi yeterince barış yollu olacak. Hükümeti ele geçirmekte pek güçlük çekmeyeceklerdir - her yerde hazırlar. «Blumenfeld'in sesi titriyordu. «Schuschnigg onlara ülkeyi parça parça veriyor. Güvenilir kaynaklardan öğrendiğime göre Nazilerle yeni bir anlaşma imzalamak üzereymiş. Hitler'in sadece bir söz söylemesi yeter.» Gene elem ve kızgınlık içinde baktı bize. «Ancak Fransa ona engel olabilir.»

«Savaş gibi bir lükse Fransa'nın gücü yetmez,» dedi Gauthier.

BAŞKALARININ KANI Mayıs başında çıkıyor.

TÜSTAV

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGILERLE
DEGERLENDIRIN!

**BASIN
İLÂN KURUMU**

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.
Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın : 10179, Eylem)

Baskı Tarihi : 25. 4. 1966

TÜRK VE DÜNYA

HİKÂYECİLERİ

KIRMIZI YAPRAKLAR — William Faulkner - Çev. Ü. Tamer - 2 Lira

KORKUNUN PARMAKLARI —

Muzaffer Buyrukçu - 2 Lira

ALIN TERİ — Jack London

Çev: Selma Kurdakul - 2 Lira

(İkinci baskı hazırlanıyor)

SUSUZ YAZ — Necati Cumalı

(Tükenmiştir)

ÇAĞDAŞ ALMAN HİKÂYESİ

Antoloji — Haz: Kâmuran Sıpal - 4 Lira

DİNAMİT — B. Traven

Çev: Adalet Cimcoz - 3 Lira

DÜNYADA HARP VARDI — Orhan Kemal

2 Lira

BİR DELİNİN NOTLARI — Gogol

Çev: M. Özgül - 3 Lira

ELBİSECİLER ÇARŞISI — Kâmuran Sıpal - 2 Lira

(Sait Faik Armağanı)

DUVAR — Jean Paul Sartre

Çev: V. Üretürk - 2 Lira

(İkinci baskı)

KARDEŞLER — James Joyce -

Çev: Gülçin Yücel - 3 Lira.

TÜRK ve DÜNYA ŞAİRLERİ

ÇİVİ YAZISI — İlhan Berk - 2 Lira

MEMLEKET ÖZLEMİ — Langston Huges

Çev: Necati Cumalı - 2 Lira

İNGİLİZ - AMERİKAN ŞİİRİ (Antoloji)

Haz: Bilge Umar - 2 Lira

SPLEEN DE PARİS — Paris Sıkıntısı

Charles Baudelaire - Çev: Tahsin Yücel -

3 Lira

BEN SANA MECBURUM — Attilâ İlhan -

3 Lira

(İkinci baskı)

BELÂ ÇİÇEĞİ — Attilâ İlhan - 3 Lira

KAPALI MUTLULUK — Coşkun Zengin -

2 Lira

(Dünya şairlerinden çeviriler)

YAZ DÖNEMİ — Behçet Necatigil - 2 Lira

(Türk Dil Kurumu Armağanı)

NİCE KAYGILARDAN SONRA —

Şükran Kurdakul - 2 Lira

KAVEL — Hasan Hüseyin - 2 Lira

(Yeditepe Şiir Armağanı)

TOPLUM İÇİN ŞİİRLER — Haz. Ş. Kur-

dakul - Ömür Candas - 5 Lira

ELEŞTİRİCİ, İNCELEME

DOĞU - BATI — Melih Cevdet Anday

3 Lira

GÜNLERİN GETİRDİĞİ - GÜNLERİN

GÖTÜRDÜĞÜ — Asım Bezirci - 4 Lira

MAVİ VE KARA — Sabahattin Eyüboğlu

- 3 Lira

(Ataç Eleştiri Armağanı)

BİR AÇIDAN — Mehmet Seyda - 2 Lira

(Goethe, Stendhal, Balzac, Zola, Çekhov

üstüne incelemeler)

İNSANIN YARGILANMASI — P. Henri

Simon - Çev: P. Caporal - İ. Denker - 3 Lira

(Malraux, Sartre, Camus, Exupéry üstüne

inceleme)

ÇOK KAPILI ODA — Asım Bezirci

3 Lira

TIYATRO DİZİSİ

YANLIŞLIK — Albert Camus

Çev: Ferid Edgü - 2 Lira

(İkinci baskı)

SAYGILI YOSMA — Jean Paul Sartre

Çev: Orhan Veli anık - 2 Lira

(İkinci baskı)

GERGEDAN — E. İonesco

Çev: Fikret Adil - 3 Lira

SİNEKLER — Jean Paul Sartre

Çev: Tahsin Yücel - 3 Lira

KOMEDİ SANATI — A. Seyler

Çev: Suat Taşer - 3 Lira

KRAL ÖLÜYOR — E. İonesco

Çev: Fikret Adil - 2 Lira

JACK'YA DA BOYUN EĞME — E. İones-

co - Çev: İ. Denker P. Caporal - 2 Lira

DOĞRULAR — Albert Camus

Çev: Ferid Edgü - 3 Lira

ŞEYTAN ve YÜCE TANRI — Jean Paul

Sartre - Çev: Eray Canberk - 5 Lira

FİZİKÇİLER — F. Dürrenmatt

Çev: Zahide Gökberk - 3 Lira

ÇEŞİTLİ KONULAR

SİYASET ÇARKI — Jean Paul Sartre

Çev: Güzin Sayar - 3 Lira

MİLENA'YA MEKTUPLAR — Franz

Kafka - Çev: Adalet Cimcoz - 6 Lira

(Türk Dil Kurumu Armağanı)

YENİ NİMETLER — André Gide

Çev: V. Üretürk - 2 Lira

ATAÇ KİTABEVİ YAYINLARI

ROMAN

- DİRİLEN ŞEHİR** — Jules Romains
Çev: S. Eyüboğlu — 2 Lira
- DÜŞÜŞ** — Albert Camus
Çev: Ferit Edgü — 3 Lira
- BULANTI** — Jean Paul Sartre
Çev: Selâhattin Hilav — 6 Lira
(İkinci Baskı)
- MÜTHİŞ ÇOCUKLAR** — Jean Cocteau
Çev: V. Üretürk — 2 Lira
- HAYDARI KAMPİ** — Themis Kornaros
Çev: Nevzat Hatko — 5 Lira
- KALPAKLILAR** — Samim Kocagöz
DOLUDİZGİN — Samim Kocagöz
Her cilt 7,5 Lira
- ÖLEN ADAM** — D. H. Lawrence
Çev: Bilge Karasu — 2 Lira
(Türk Dil Kurumu Armağanı)
- KURTLAR SOFRASI** — Attilâ İlhan
2 Cilt. Her cilt 7,5 Lira
- ALEKSİ ZORBA** — N. Kazancakis
Çev: Ahmet Angın — 7,5 Lira
- DÂVA** — Franz Kafka
Çev: Kâmuran Şipal — 7,5 Lira
- ARSLAN ASKER ŞVAYK** — J. Hašek
Çev: Ayşegül Günkut — 6 Lira
- BİR KARIŞ TOMRAK** — Samim Kocagöz
5 Lira
(Resimliyen: İ. Balaban)
- KATILA KATILA GÜLEN KALİMKOS**
K. Kandaş — 3 Lira
- DEĞİŞİM** — Franz Kafka - 3 Lira
- YERALTINDA YAŞAYAN ADAM** —
Richard Wright - 3 Lira
- IVAN DENİSSOVIÇ'İN BİR GÜNÜ** —
A. Soljnitsin - Çev.: Niyazi Dalyancı - 4 Lira
- SAAT ALTIDA GEL** — Celâlettin Çetin
4 Lira

FELSEFE KİTAPLARI —

- DENEMELER**
FELSEFE TARİHİ SÖZLÜĞÜ
Hatemi Senih — 2 Lira
- SISYPHE EFSANESİ** — Albert Camus
Çev: T. Yücel — 4 Lira
- VOLTAIRE** — A. Cresson
Çev: Suat Erginer — 2 Lira
- TERSİ VE YÜZÜ** — Albert Camus
Çev: T. Yücel — 3 Lira
- PSİKANALİZ AÇISINDAN EDEBİYAT** —
Freud Jung Adler
Çev: Selâhattin Hilav — 3 Lira
- RÜYA YORUM METODU** — Freud
Çev: Ayşegül Günkut — 2 Lira
- VAROLUŞÇUNUN BUNALIMI** — Bertrand
Russell — Çev: Türkân Araz — 2 Lira
- VAROLUŞÇULUK - MATERYALİZM VE
DEVİRİM** — Jean Paul Sartre
Çev: Emin Türk Eliçin — 3 Lira
(İkinci baskı)
- DENEMELER** — Bertrand Russell — Çev:
Çev: Türkân Araz — 3 Lira
- TRAGEDYA'NIN DOĞUŞU** —
F. Nietzsche — Çev: İ. Zeki Eyüpoğlu —
4 Lira
- TOPLUM BİLİM DİZİSİ**
YAHUDİLİK SORUNU — Jean Paul Sartre
Çev: E. T. Eliçin — 3 Lira
- İNSANLIĞIN GELECEĞİ** — Bertrand Russell
Çev: Memduh Balaban — 2 Lira
- TAŞ ÇATLASA** — Yaşar Kemal — 3 Lira
- İKTİSADİ BUHRAN VE MONOPOLLER** —
Derliyen: Şerif Hulûsi — 4 Lira
- EKONOMİ POLİTİK** — Oskar Lange
Çev. Muvaffak Şeref — 4 Lira
- KÜBA ve KÜBA PLANLAMASI** — Charles
Bettelheim — Çev. Şerif Hulûsi — 4 Lira
- KONGO KURTULUŞ SAVAŞI**
Dr. Topuzoğlu — 3 Lira
- DÜNYA TARİHİNE BAKIŞLAR** —
Pandit Nehru - 4 Lira
- OSKAR LANGE** —
İkonoimi Politik - 2. 4 Lira

- 1 — Yayınlarımızdan satış fiyatları ile 60 liralık kitap sipariş eden okurlar EYLEM'e bir yıllık, 30 liralık kitap sipariş eden okurlar altı aylık abone kaydedilir. Posta ücretleri tarafımızdan ödenerek, kitaplar taahhütlü olarak gönderilir. ÖDEMELİ SİPARİŞ KABUL EDİLMEZ. KİTAP ADLARI İLE BİRLİKTE ÜCRETLERİN POSTALANMASI GEREKİR.
- 2 — Abone indiriminden yararlanmak istemiyen okurlara 15 liradan yukarı siparişlerine % 20 indirim yapılır. ÖDEMELİ SİPARİŞ KABUL EDİLMEZ. KİTAP ADLARI İLE BİRLİKTE ÜCRETİN POSTALANMASI GEREKİR.